

APRILIE 1883

SEMESTRUL I

„LUPTA PENTRU LUMINA“

„LUMINA PRIN LUPTĂ“

# LITERATORUL

REVISTA LITERARA  
— DIN BUCURESTI —

CONTROL DE STIL

LIBERTATE DE IDEI

Anul al IV. No. 4

## SUMARUL:

Pag.

193. Valul Rozelor, poezie . . .	de D-nul Al. A. Macedonski
194. La un amic . . .	„ „ „ „
194. Afinitați . . .	„ „ „ „
195. Distih . . .	„ „ „ „
195. Sub muni . . .	„ „ „ „
196. Epigramă . . .	„ „ „ „
196. Asupra unei gravuri poezie . . .	„ „ „ „
197. Două științe . . .	„ „ „ „
197. Mort . . .	„ „ „ „
198. Petit Jean . . .	„ „ „ „
198. Romanșă . . .	„ „ „ Th. M. Stoenescu
199. Infaitul meu . . .	„ „ „ „
199. Cugotare . . .	„ „ „ „
200. Adio . . .	„ „ „ „
200. Dornul meu . . .	„ „ „ „
201. Carol Scrob . . .	„ „ „ I. N. Iancovescu
201. Chiparosul . . .	„ „ „ „

Pag.

202. Tipuri zilnice . . .	de D-nul Th. M. Stoenescu
205. Desmoșteniți Soartel . . .	„ „ Nastor, Urechii ,
210. Les Jónissances, poezie . . .	„ „ S. le Metayer
211. Poelulul Macedonski, poezie . . .	„ „ D. St. Rașiasc
212. Desperarea . . .	„ „ Carol Scrob
212. Singur . . .	„ „ C. P. Scheletti
213. Cimitirul (după Heine) „ . . .	„ „ Th. M. Stoenescu
216. Chira, nuvelă . . .	„ „ Mihail Demetrescu
226. La Notița Convorbirilor literare „ . . .	„ „ Al. A. Macedonski
227. Noaptea de Martie, poezie . . .	„ „ Al. G. Djarara
231. Ochiul Negru . . .	„ „ N. Tincu
232. Elegie . . .	„ „ Th. M. Stoenescu
234. Kenorocirile unei Chinezi (urmare) „ . . .	„ „ Stelian Grozea
247. Macsime . . .	„ „ Th. P. Joreghie
248. Emile Zola, biografie estrasă . . .	„ „ Th. M. Stoenescu
255. Bibliografie . . .	Redacțiune
256. Zădă . . .	

Redacțiunea și Administrațiunea: Strada Golțor No. 50.

BUCUREȘTI

14, TIPOGRAFIA STEFAN MIHĂLESCU STRADA COVACI, 14

1883

Prețul 2 Lei.

## Anunciurile Administrațiunei

---

Domniș abonașii care de Sf. Gheorghe 'și-aș schimbat domiciliul, sunt rugașii a ne face cunoscute noile D-lor adrese, cãci alt-fel nu suntem respunzãtorii de perderea revistei.

---

Domniș care aș primit revista cu rãgãciunea de-a se abona, sunt rugașii a ne trimite costul abonamentului.

---

Domniș membri cãror le-a ecpirat abonamentul, sunt rugașii a'i preinoi, trimișend costul printr'un mandat postal.

---

Volumul de poezii al D-lui Th. M. Stoenescu, avend sã apare in curand, persoanele care aș primit liste de abonamente sunt rugate a le inapoia cu rezultatele lor inaintea aparișiunei, cãci dupe aparișiune, volumul va costa lei, iar nu 2 cum s'a fișsat numai pentru abonamentã.

# LITERATORUL

1883. APRILIE

CONTROL DE STIL

LIBERTATE DE IDEI

Abonamentul: Pe șase luni 10 lei; pe un an 20 lei. — *Administrația și Redacția*: Strada Colței, No. 50.

PRESEDINTE DE ONOARE AL SOCIETĂȚII LITERATORUL D-nul V. A. URECHIA		DIRECTOR AL REVISTEI ȘI VICEPRESEDINTE AL SOCIETĂȚII D-nul AL. A. MACEDONSKI	
SCRISORILE nefranca te se refuză	PRIM REDACTOR AL REVISTEI ADMINISTRATOR AL SOCIETĂȚII ȘI CASIER GENERAL D-nul TH. M. STOENESCU		PENTRU ABONAMENTE banii se trimit înainte

## VALȚUL ROZELOR

Pe marginele unui șanț  
 Creștea un trandafir sălbatic  
 Și vântul serii nebunatic  
 A poftit florile la danț.  
 Întâiu s'a 'nfurișat prin foi  
 Și le-a vorbit cu voce lină;  
 De dorul său le-a spus apoi,  
 Ș'a suspinat, — cum se suspină...

Ș'a suspinat, — cum se suspină!

Petalele de trandafiri  
 Zimbînd prin roua primăverii,  
 La mîngăierile-adierii  
 Aū tresărit cu dulci simțiri.  
 Păreaū nălucă de carnaval  
 Cum se mișcaū catifelate,  
 Gătite toate 'n roichi de bal  
 De vîntul serii sêrutate,

13

De vîntul serii sărutate!

Scăldăte 'n razele de sus,  
 Muiate în argintul lunei,  
 S'aũ dat în brațele minciunei  
 Și rënd pe rënd în vânt s'aũ dus!  
 Iar vântul dulce le șoptea  
 Luându-le pe fie-care,  
 Ș'un valț nebun le învërtea,  
 Un valț,—din ce în ce mai tare...

Un valț,—din ce în ce mai tare!

Al. A. Macedonski.

---

## La un amic

---

De crezi că nu mai sunt acelaș, amice, poate nu te'nșeli,  
 Dar mi sã pare de-altã-partã cã ești schimbat mai mult ca mine  
 Cãci azi mẽ vezi cã sunt ca tine,  
 Cã am defecte și greșeli!

Al. A. Macedonski.

---

## A FINITĂȚI

---

De 'ntunecimile răstriștei înconjurat de ori-ce parte,  
 Pe când speranțele de mine sã rëtãciserã depãrte  
 Lãsându-mã lângã prãpastii mai negre ca un cuget rãu,  
 De-atuncea chiar, zãream în umbrã un oichiu iubit cã mẽ privește,  
 Și printre stânci cu raza'i blândã vëzënd cã mẽ cãlãuzește,  
 Voiam sã știũ al cui e oichiu, ș'acum ghicesc c'a fost al tãu!

În zile de descurajare pe când puterile-mi zleite  
 Staũ gata sã'si depuie arma ca niște biete biruite,  
 Și când luând pumnalul rece pentru-a'i simți tãiușul sãu  
 Și când de-o singurã mișcare mai atãrnã zilele mele  
 Simțiam. asupra-mi o privire gonindu-mi gândurile rele,  
 A cui ș'atunci era privirea? A cui, de n'a fost oichiu tãu?

In nopțile-mi îngrozitoare, de furtunoasă insomnie,  
Pe când brăzdată mi-era fruntea de-un vînet fulger de mînie  
Ce-ar fi putut ca să prefacă chiar pe un ânger în caldă,  
Ce oîchîu privindu-mă în taină oprea de-o-dată această mîna  
Și visele mi de răzbunare le spulberă ca o țărână  
De nu era acea privire magnetică, tot oîchîl tîu ?

Nainte chiar de-a ne cunoaște, noi ne-am iubit atrași într'una  
Precum să simte somnambulul atuncea cînd s'arată luna,  
Și luna noastră-a fost amorul cea făcut să ne 'ntîlnim  
A fost secreta simpatie ce în natura somnambulă  
Teraște una către alta ori-ce suroră moleculă  
Făcîndu-le să se iubească, făcîndu-ne să ne iubim !

Ea singură dintre mulțime a vrut ca să ne ia de mîna,  
Ș'apropiindu ne, —îndată ne-a și vorbit ca o stăpîna ;  
Ea singură ne-a pus în deget inelele ce le simțim,  
Și ea ce știe 'n veci ce face, și ea ce vecinic nu se 'nșeală,  
Mi-a pus pe frunte fericire, iar ție fire de beteală  
Și 'n amîndouî refrenul dulce : „Să ne iubim ! Să ne iubim !“

Al. A. Macedonski

---

## DISTIH

---

N'omori cu glonțu-adesea ori  
Cum poți c'o vorbă să omori !

Al. A. Macedonski

---

## Subt Munți.

---

Ca fire de păiajen, din ceruri la pămînt  
Coboară de la lună un șir de tainici raze  
Lucind printre frunzișe, pe câmpuri, pe obraze,  
Și strălucind pe turnuri cu alb coperămînt !

In zarea albăstrie s'arată ca năluce  
De trupuri uriașe, —Carpații cei bătrani....

Cântându-și veichia doină, vezi Oltul cum se duce  
Ș'auzi lătrând pe dealuri zăvozii de la stâni!

Ciobanul lângă turmă culcat cu ochiul 'n sus  
Pe aripe de vise purtat a fi se lasă...  
Citești din a lui față că grijă nu'l apasă,  
Că dor nu'l chinuește,—și doarme, doarme dus!

O! Doamne! Ce frumoasă priveliște'n tot locul,  
Ce pulbere de aur prin cerul albăstriu,  
O! Doamne, tu cu stele încinsu-ți-ai mijlocul,  
Și eu cu biete slove mă'ncerc să te descriu!

Al. A. Macedonski.

---

## EPIGRAMA

---

Iubești prea mult cățelul ce porți mereu cu tine  
Să poată să 'ți rămâie amor și pentru mine!

Al. A. Macedonski.

---

## ASUPRA UNEI GRAVURI

---

Subt ochii mei am o gravură dintr'o gazetă ilustrată:  
Ea 'nfățișează-o mare apă ș'o luntre 'n mijloc zbuciumată,  
Pe cer sunt nori închiși ce-aleargă întocmai ca niște năluți,  
Cu formele nedefinite așa precum din zbor le-apuci.

In luntre patru oameni mână tăiând talazurile 'n două  
Ce se zdrobesc spre-a se re'ntoarce înpinse de-o mânia nouă,  
Iar pe-o saltea culcat de-a lungul își dă suflarea între ei  
Un tînăr ce la capu'i are, privindu-se, două femei.

Dar tot uitându-mă la rîndu-mi zăresc in tînăr că s'arată  
Figura mea cea veștejită ca de-o oglindă reflectată...  
Mizeria și Suferința mi-apar in tristele femei,  
In nori, furtuna vieții mele, și 'n ori-ce val dușmanii mei.

Al. A. Macedonski.

---

## DOUE ȘTIINȚE

S' trăiești să 'nvață greū:  
Să trăiești e o știință...  
S'o pricepi depui silință,  
Ș' amăgit rămâi mereu.

Dar ce poate-adeșea ori  
Ca știință mai adâncă  
Să se 'nvețe mai greū ânce,  
Este ca să știi să mori.

Al. A. Macedonski.

## MORT

Poetul care se inșoară  
S'a zis că singur se omoară,  
Eu care dar m'am inșurat  
Mă aflu mort și ingropat!

Dușmanii mei în bună pace  
Pot de-azi 'nainte să m'atace...  
Căci dacă-aceasta e să mori,  
În moarte e un raiu de flori!

Ca mulți credeam și eu odată  
Că moartea este 'nfricoșată,  
Că dacă mori nu mai trăiești  
Și ne-trăind că nu iubești!

Dar dacă moartea e compusă  
Din dragostea cea mai nespūsă  
Și dacă 'n groapă strălucesc  
Ca stele, ochii ce iubesc,

Găsesc că moartea e prea bună,  
Și cum mă aflu mort de-o lună,  
Din fundul groapei mele cânt,  
Că e mai bine subț pământ!

Al. A. Macedonski.

## PETIT-JEAN <sup>1)</sup>

— Fable —

Petit-Jean, un beau soir, en se levant de table,  
 S'en vint à rencontrer un prêtre cheminant,  
 Qui lui parla de Dieu, de Jésus et du Diable,  
 Lorsque s'interrompant  
 — Mon cher fils, lui dit-il, si le Diable en personne  
 Te disait: „Donne-moi ton âme et je te donne  
 La fortune d'un roi“,  
 Que lui répondrais-tu? — Tout bonnement, mon père,  
 Je prendrais le trésor, et je me tiendrais coi.  
 — Que dis-tu, malheureux? Et Dieu! — Je le révère,  
 Répondit Petit-Jean, d'un air triomphateur:  
 Le Diable aurait mon âme, et, quant à Dieu, mon cœur.

\* \* \*

Que de monde ici-bas, à Petit Jean semblable,  
 En même temps qu'à Dieu donne son âme au Diable!

Al. A. Macedonski.

---

## ROMANȚĂ

---

Timpuri trecute!... Timpuri trecute!...  
 La ce v'ntoarceți să ne-amintiți,  
 C'am fost odată mai fericiți,  
 Și nu rămâneți necunoscute,  
 Necunoscute!...

Timpuri trecute!... Timpuri trecute!...  
 Fără voi poate n'am ține minte  
 Cele din urmă scumpe cuvinte,  
 Ci ar rămâne în voi tăcute,  
 În voi tăcute!...

---

<sup>1)</sup> Această fabulă a fost publicată mai întâiu în jurnalul „La vie Roumaine“.



Timpuri trecute ! Timpuri trecute !  
 Daca'ți pricepe câtă mahnire  
 Deșteaptă 'n suflet o amintire,  
 Nu ne-ați apare în nopți pierdute  
 În nopți pierdute !...

Timpuri trecute !... Timpuri trecute !...  
 Cum vă re'ntoarceți și ne'ntristați ;  
 Dar nici o dată nu ne redați  
 Vlasele de-aur în voi țesute  
 Prin voi țesute !...

Th. M. Stoonescu,

---

## INFINITUL MEU !

---

Infinitul infășoară  
 Cerul, lumea și pământul,  
 Tot într'insul Cugetarea  
 Iși descoperă mormântul...  
 Eu, dorind aceeași soartă  
 Am cătat un infinit  
 Și'ntr'un suflet de femeie  
 Infinitul 'mă-am găsit !...

Th. M. Stoenescu,

---

## CUGETARE,

---

Amorul este ca o prizmă  
 Prin care ochiul de amant  
 În orî-ce iarbă vede o floare  
 Și'n orî-ce piatră-un diamant !

Th. M. Stoencescu.

---

# A D I O !

Pe ceru albastru e lumină  
Dar este iarnă pe pământ;  
Iar pe fereastra ei senină  
E scris un dureros cuvânt !

Adese ori un dor mă duce  
Spre casa 'n care locuea ;  
Un freamăt jalnic se produce  
Și toate îmi vorbesc de ea.

Iar eu, uitând că nu mai este,  
Sunt vesel și s'o ved aștept,  
Pe când a dragostei poveste  
Se 'nșiră dulce 'n al meu ptept....

Dar când fereastra 'mi amintește  
Cuvântul scris de densa chiar :  
„Adio“ !... vèzul meu citește....  
Din veselia mea tresar !...

Din ochi-mi simt că lacrimi pică..  
Atunci mă réintorc mahnit,  
Și'n inima'mi atât de mică  
Se naște-un gol,—nemărginit.

Iar din durerea mea amară  
Când mă deștept ca dint'r'un vis,  
E nor pe cer, e vânt afară,  
„Adio“ 'n ori-ce loc e scris !...

Th. M. Stoenescu

## DORUL MEÛ

In ori-ce suflet  
Este-o pornire,  
In ori-ce cuget  
Este-o țintire ;  
Ori-ce ființă  
Are-o credință,  
Ori ce suspin  
Are-un destin,  
Ori-ce durere  
Are-o plăcere  
Și ori-ce chin  
O mângăere ;  
Ènsă eu poate  
Vr'un dor de am,  
E, ca din toate  
Nimic să n'am.

Th. M. Stoenescu.

## CAROL SCROB

Doream de mult să ved pe Scrob,  
Ce este-al dragostelor rob,  
Il admiram cu înfocare  
Dar vream se știu de e om mare,  
Sau vr'un pitic pre-cum găsești  
Intre poeții românești.

Și cugetam de Scrob că este  
Un făt frumos din vr'o poveste  
Cu păr de aur resfirat;  
Pe-o frunte unde cugetarea,  
Plăcerea, saū induioșarea  
Pe rend, pe rënd s'au imprimat!

Și imi ziceam c'a lui privire  
E un etern și dulce Mai  
Iar dacă-ni vrea s'ez un răi:  
Imbată-te de-a lui zimbire  
Ce ursitoar le 'i-a dat  
In leagănu-i de împărat!

Și iar credeam că 'n mână ține  
O liră 'mpodobită 'n flori  
In d'amante și 'n rubine  
Din care el ne dă comori  
De cugetare, de-armonie,  
Și de sublimă poezie.

In fine imi ziceam prea multe  
In cât chiar el s'ar fi mirat  
Dacă-ar fi stat ca să as:ulte  
Tot ce-am simțit, și-am cugetat.  
Dar l'am văzut, și mi se pare  
Un oim ca toți, —nu éense mare!

Așa cum este omuleț  
Cu sufletu-i cel îndrăznet,  
El rătăcește-n altă lume  
De flori, de roze și parfume,  
Si ne invață ca să tim!  
Că v'ața este..... să iubim!

Ion N. Iancovescu

---

## CHIPAROSUL

Ce mi-ai dat .....

Sărmanul Chiparos !....  
Acuma s'a uscat,  
Dar tot cum 'mi 'l-ai dat  
Imi pare de frumos!

Cu drag la piept il stâng,  
Și-n lacrima-mi cea caldă:  
Adesea el se scaldă  
Căci il sărut, și plâng!

De vântul serii sërutate!  
 Sărmanul Chiparos!  
 Aşa cât e de mic,  
 Mi-e singurul amic  
 Mângăetor, duios.

Il voi purta mereu,  
 In scumpa-ți suvenire  
 De tainică iubire,  
 Cu foc la pieptul meu.

Iar când o fi să mor,  
 Se va afla uscat  
 Pe sinu-mi înghețat  
 Lipit c'un dulce dor!

Ion N. Iancovescu.

---

## TIPURÎ ZILNICE

---

Aşa cum o cunoșce..

A învățat în pension.—Ceva mai mult : a trecut prin *Școala Centrală*,  
 Instruită,—doamne ferește!

Știe franțuzească,—o vorbește cu toată lumea,—chiar și cu cei de n'o  
 înțeleg.

Cunoaște pe *Balzac*.—De *Paul de Koch* nici mai e vorbă, 'l-a studiat,  
*Musset* a preocupat'o nopti întregi, mai ales prin *Rolla* și *Namouna*, *Zola* a  
 fost cel din urmă,—a luminat'o cu desăvârșire.

De mirare : e și religioasă!

Nu-l scapă nici o denie. Colindă toate bisericile.

Singură saă cu vre-o intimă.

Părinții n'o întreabă nici odată. Pleacă, vine... e crescută ca în America.

Se bucură de 17 ani.

Nu e urată, și se simte.—Se uită în oglindă, se crede prea mult : mititică,  
 durdulie.

E nebunatică... vanitoasă, fără pereche.

Are nevoie de admiratori. Nimic mai ușor !..

Îi caută, îi găsește. — Numărul curtezanilor e măricel : 3 la patrat și apoi la cub.

Nu-î sînt de ajuns ; — îi se pare că lumea întreagă trebuie s'o admire.

— Să vedem.... un mijloc...

— A ! da !.... o scenă.... un public....

N'are cunoștințe de artă.

Aleargă la conservator.

Aci, — artă cu banișă.

Curtezații cu cărdul ; — toți școlarii, — sunt mulți ; — fug de la școală și vin la conservator.

Ce vrei?... Sînt fete frumoase !

A 'nvățat puțină declamație ; — se crede artistă, — ingenuitate.

Profesorul o incuragează.

Colegii o admiră.

Unul o iubește, — mai mult ca toți.

Îi face mărturisirea ; — ea o primește : are nevoie de un cățeluș.

El e fericit ; — încă un diamant la vanitatea ei....

Gluma se schimbă în serios... Colegul e pasionat. — Ce-î pasă !.. îl poartă cu vorba ; une-orî îi dă întâlniri, — păcăleală !

Situația e gravă : pasionatul e disperat... Ea nu vrea să știe : e prea tînăr, și apoi n'are bani.

— Puneți, amice, pofta la dospeală, nu sînt pentru tine !... Să-î retez drumul, cugetă ea.

— Vom vedea ! își zice el.

Dupe 3 luni, e major... Are o moștenire : în bonuri, în proprietăți.

— Acum să te vîz !.. cugetă el.

— Așa da !... își zice ea.

— Amice, iartă-mă că te-am supărat, mă înșelasem asupra ta... Imprumută-mă, te rog, cu...

— O !... Cu plăcere ! Pentru d-ta....

— Îți mulțumesc !....

Trece o lună.

— Dragă amice, iartă-mă, că nu 'ți-am putut înapoia.... dar, nu te superi dacă 'ți voi cere încă....

— Cu cea mai mare plăcere !..

— Îți sînt recunoscătoare !...,

— Mai trece o lună.

Ăcelași dialog se repetă de mai multe ori.

Imprumutul e cam mare... Creditorul oftează; — debitoarea nici gândește...

Cel puțin, nici resplată sufletească? Ași! Nimic!...

Vorbe seci,— în doi perii;—intâlniri, păcăleli.

Mai este încă vreme;—mai are și bonuri.

Nenorocire!... Sunt la Casa de depuneri.

Mai are proprietăți!....

Păcat!. Nu se pot vinde: aū daraveri;

— Ce să-î fac!... Nu 'l pot iubi; Nu-î vina mea!...

Îi întoarce spatele...

El suferă...

Ea s'a dat cu arta; s'a produs pe scenă.

Nuoi curtezani:—Don Juanii, ofițeri, bancheri...

Tocmai,— un fecior de bancher.

Are bani...

Lustruit,— ca un sifon de la Ierusalim.

Elegant,—după ultimul jurnal.

Manicrat,—e grec.

Deștept,—numai când doarme.

E și poet,—Byroni... a nu... Pironian!

Face versuri;—nu le scrie;—le recitează,—numai ei.

Are toate calitățile.

Așa crede ea.

Îi primește curtea; îi cedează, se vinde.

Părinții dorm;—ea face aventuri,

Se plimbă în caretă, supează la Vila-Regală.

Grecul e mândru; ea e în culmea vanității.

Trec câte-va luni.—Cere cam multe... Il înșeală El se plictisește; —ea e disperată, părăsită.

Aleargă la vechiul amic.

N'o mai iubește;—ceva mai mult: o disprețuește.

Deziluzie!. Revoltă sufletească! Și apoi cădere.

Joacă lanseul... alunecă, se coboară din ce în ce mai jos.

Bancherul îi întoarce nasul ; un ofițer îl înlocuește ; cel din urmă însă în lanseu...

Are fir la căciulă ; dar e un tip, — de idiot...

Ecscentricitate femeiască !

Dragoste la el, cât poștești!.. Bani : onoare de militar...

Lucsul nu poate înceta... Jurnalul de modă se schimbă de două ori pe lună.

Eroina e puțin zdruncinată ; — mândria însă n'o părăsește.

Ride mult, — și de ori ce.

— Lumea, — e nimic pe lângă ea.

— Femeile, — sunt toate urâte...

— Oamenii de merit, — sunt numai cei cu titluri...

— Toți cei l'alți, — sunt niște pigmei...

— Avuți....

Aci e coarda subțire... nu-i dă mâna să vorbească...

Ofițerul e ușurel în pușcă, — ea, și mai mult.

Iarăși disperare !. Trebuesc bani !...

Mijlocul e găsit : da întâlniri, cam scumpe, în locuri suspecte.

Timpul trece ; — tinerețea de-așemeni.

Decădere ; — mizerie.

Părinții se deșteaptă ; — dar târziu ; — se rușinează ; — mor !...

Lipsă complectă.

Pretutindenii dispreț ; — dese ori insulte...

Ce nenorocire !...

Am întâlnit'o în *Sămbătă Paștilor* ; — mi s'a făcut milă de ea.... 'i-am dat un franc ; — vechiul amic 'i-ar fi dat mai mult.

Th. M. Stoenescu.

## Desmoșteniții soartei \*)

### II.

#### § I.

\*) Vezi partea I-a în *Literatorul* No. 1, 1888 sub titlul „copie după natură.”

E cărpaciū, nimic mai mult decât un biet cărpaciū.

Se numește Vasile.

Șeade toată ziua la colțul unei strade.

E îmbrăcat în sdrențe.

E bătrîn, garbov, abia putînd vedea prin ochelari cei mult întrebuițați, dați

de cine știe ce inimă miloasă; lucrează neconținut cu mânele-î lungi și osoase. Mai tot timpul el tace. Sacagiul când trece pe acolo strigându-î un «bună ziua moșule», nu răspunde decât prin o mișcare de cap, iar băcanului, care-î aruncă o privire protectoare, se închină cu umilință.

Ar zice cine-va că-î o statuie.

A-î avut prilej să vede-î mai de aproape această ființă, care-î câștiga pâinea de toate zilele ca va-î de ea?

Privi-î cârpaciul. Nimic nu-î clintește din locul său. E bolnav, îmbătrinit sârmanul de chinuri.

Măinile sale tremură pe când coase o gheată. Capul are o mișcare nervoasă continuă. Obrazul lui e trist și sever. Ochi-î săi, din care se răspândesc raze de o nespasă și tainică durere, sunt înconjura-î de cercuri vinete.

Și așa de mult s'au învățat vecini cu prezența lui, în cât li se pare ceva cu totul neobișnuit când nu-î ved la locul său.

To-î copii de prin prejur cunosc pe moș Vasile, dar nu îndrăznesc să se apropie de dânsul; căci fața lui severă le insuflează teamă. De acea când părinții lor voesc să-î sperie n'au decât a le spune: «Vă dau pe mâna lui moș Vasile.» — Iar când doi vecini să ceartă și-î doresc rău, n'au decât a zice: «Să a-î partea lui moș Vasile.»

Atât e de cunoscut cârpaciul.

Da, e cunoscut și e luat ca tip al sărăciei și al nenorocirei.

Se zice însă, ca bătrînul nu fusese tot-d'auna în starea aceasta sufletească, adică așa trist, și tăcut. Avusese și el odată bucuriele lui. În privința aceasta iată ce se povestește.

## § 2.

Sunt vre-o câțiva ani, cârpaciul nu era așa singur pe lume, fără de o inimă care să-î iubească.

El avea un băețăș, numit Tache, la care ținea mai mult decât la însăși viața lui.

De câte ori Vasile, care nu putuse câștiga înestul, era silit să rabde de foame!

Să uita atunci la Tache cum mânca cu poftă mare și care cu mintea-î copilărească nu putea pricepe încercarea la care era supus tatăl său. Se uita cârpaciul la băiatul său și-î trecea foamea. El sorbea din ochi-î copilului țaria...

Născut într'o zi întunecoasă și urâtă care pare-că prevestea de soarta lui, din o mamă necunoscută și un astfel de tată, Tache crescua pe stradă, afară, ajutat în dezvoltare de natură și formându-și firea sufletului dupe poveștile ei.

Ajunsesese la vrâsta de 9 ani.

Era destul de sănătos, bine făcut, cu un zimbet vecinic pe buze. Era vesel, bun la inimă, milos, isteț foarte.

Iubez, mai presus de toate, pe tatăl său, apoi cărțile. O! Dar 'î plăcea-î mult acestea. Când vre-un prieten care mergea la școală 'î împrumuta vre-o carte, Tache, tot timpul cât n'avea treabă, sta cu ochi-î așintiți pe foile imprimare. Cât ar fi vrut să priceapă ce era scris acolo!



De altmintrelea ajuta mult pe cârpaciū. Era însărcinat cu ducerea ghetelor prefăcute la stăpânii lor, precum și une-orî cu primirea plăței. Ce bucuriă avea dînsul cînd primea bacșiș, cincî parale! Acea zi era fericit! Dar ce credeți că făcea cu dînsule? Cumpăra oare acadele de la bragagiū din ulița lui? Sau poate cumpăra arșice pentru ca să se joace cu prietenii săi?... Nu, nimic din toate aceste. Bunul băiat aștepta momentul cînd tatăl său nu se uita la dînsul și, pe furiș, punea bacșișul său în ciorapul cel vechiū, ce servea drept pungă lui moș Vasile.

Adesea acesta, seară cînd făcea socoteala câștigului zilnic, se întreba de unde putea să-î vină un adaos, și pe cînd se mira, ochii copilului scinteiau de plăcere și un suris de mulțumire se arăta la colțul gurei sale.

Intr'o zi însă cînd Tache făcea același fapt bun, tatăl său 'l prinse cu mîna în pretinsa pungă. De o dată un gând iufriçoșetor 'î trecu prin minte; își inchipui, o! n'ar fi putut elnicî o dată, să creadă aceasta, își inchipui că Tache e un fur! Un fur! Băiatul lui un hoț! Ce? oare soarta nu'și risese îndestul de dînsul și vroea ncă să'l mai nenorocească cu un ast-fel de copil?

Cu ochii înflăcărăți, plin de o mînie inspăimântătoare, cu brațul ridicat, întrebă atuncî pe Tache ce căutase la parale. Se aștepta să audă o mărturisire grozavă. O singură frîntură de speranță mică, mică, mai rămăsese în inima cârpaciului.

Copilul îi mărturisi totul.

Și cum povestea, bētrēnul se insenina, pînă cînd la urmă nu se mai putu reține și intinzēnd brațele își strānse cu tārīe la piept băiatul și inceptu a plānge.

Plāngea, Vasile, dar de bucurie, plāngea precum nu i se întāmplase de cine știe cînd. Se puse apoi să cānte o arie de joc, pe cînd Tache sărea rizēnd.

Soarele, luminător al atātor nefericiți și mizerabili, pare-că se oprise din calea strălucitoare și se minuna la vederea lor. Călătorise secolî bētrinul astru, dar nu vėzuse de multe orî așa veselie!

De i-ar fi vėzut cine-va atuncî, ar fi stat pe loc și ar fi zis: «Ce oameni fericiți!» — Da, într'adevăr, erau în acel moment mai fericiți de cāt cel mai bogat și puternic om de pe pāmēnt.

Nu putea ēnsă această stare de lucruri să țină mult timp și era menită să se slārșească printr'o nenorocire mare.

### § 3.

Moș Vasile, ca orî-care om avea și el o slābiciune. 'J plăcea tutunul, pentru care lucra mai multe ceasuri de cāt de obiceiū. Tutunul și băiatul, iată în ce se incheia viața lui.

Intr'o zi Tache auzi pe tatăl său suspinānd cu greū și șoptind: Of! Of! De așa avea un pachet de tutun d'āla mai bunu, să fumez, să zic și eū că am avut o mulțumire.“

De atuncî un gānd nestrāmutat se incuībă în mintea copilului .

Din acea zi, miclele și rarele bacșișuri ce primea, nu le mai punea în ciorapul cărpaciului, ci le strîngea cu îngrijire într'o cărpă ce o purta cu dinsul tot-dea-una. Și strîngea, strîngea cu o răbdare nespusă. În toate diminețile se uita cu dragoste la tezaurul său, care creștea, dar vai! încet.

Ajunse stăpân al unui franc. Un franc! 'I se părea că e omul cel mai avut din lume. Uitându-se la gologani 'i întorcea pe o parte și pe alta, în timp ce se mândrea grózav.

De-ar fi venit atunci să-î vorbească vre un copil, 'l ar fi privit cu dispreț și 'i ar fi zis : Cine ești? Ce vrei? Ai tu un franc ca mine? . . . . .

Se hotărî în fine, să îndeplinească planul său, căci 'i era frică se nu pearză sau se cheltuiască banii. Într'o zi trimețându'l tatăl său cu niște cizme, se abătu pe podul Mogoșoaiei. Mergea încet; pare că căuta ceva; se uita cu îngrijire la toate magazinele, De o dată privirea 'i se abătu asupra unei prăvălii cu jucării. Rămase înțepenit pe loc cu cchiî holbați. O lume întreagă de bucurii 'i apărură. Ce nu era acolo! Mingii, păpuși, draci, sfirleze și încă . . . soldați, da, soldați de plumb.

Văzuse de aceștia la Sandu fiul măcelarului, și 'i rămăsese inima la dênșii.

Soldați de plumb! Dorința lui cea mai mare, visul lui, obiectul speranțelor sale! Și lacrimile începură a 'l podidi.

De-o dată ênsă, ca și cum 'și ar fi adus amînte de datorie, rușinos, întoarse capul și plecă iute înainte.

Curênd întră într'o tutungerie, cerênd 2 pachete de tutun. După ce 'i se dederă le puse în sin și eși cu grabă. Drumul până la colțul stradei X... nu era lung. Tache mergea repede, repede. 'I era frică să nu ghicească vre-un trecător că dênșul are un tezaur, să se arunce asupra-î și să îl ia. Iar când trecu pe dinaintea prăvăliei cu jucării 'i aruncă o privire atât de triumfătoare și de dispreț, încât stăpânul ei decă ar fi zărit-o s'ar fi dus iute să se ascunză de rușine.

Tache nu merse drept la tatăl său, ci se abătu la locuința lor, o șandrama de lemn care mai avea încă de chiriași o spălătoreasă cu patru copii.

Luă o cutie de tinichea, dar a unui prieten, bagă pachetelele înăuntru și trecênd în dosul casei o îngropă în pământ. După ce netezi bine locul, să nu se bage de seamă, plecă...

Maî trebuia o lună și sosea S-tul Vasile . . . . .

#### § 4.

Se înserase, când moș Vasile împreună cu băiatul său părăsi unghierul lui obicinuit.

Era lume multă pe stradă.—Trăsurile se indesaū.

Mergeaū ei, gîndindu-se fie-care la ceva deosebit.

Bêtrinul făcea socoteala paralelor, ce putea pune la o parte din câștigul pe o lună.

Tache combina planul surprizei ce va face părintelui său. În acea zi se va scula dis de dimineață, va pune frumușel pachetele în hainele lui și apoi pe nesimțite se va culca iarăși. Și închipuindu-și bucuria și mirarea cărpaciului 'i venea să sară de veselie . . . . .

Acest din urmă afundat în socoteli, mergea înainte. De odată auzi un țipet stășietor, și tresări. Se uită mai întâi în stânga lui să vadă băiatul. Nimeni. Zări atunci la câți-va pași o trăsură poprită și lume împrejurul unui corp, ce sta întins pe pământ; se repezi ca fulgerul în partea aceea și dete la o parte cu putere mulțimea ce începea să se 'ndesească.

— Ce este, ce este, strigă el. Dar n'asteptă răspunsul, căci îndată văzu zăcând la pământ corpul strivit al iubitului său copil.

I se păru că visează.

Se aplecă să se asigure.

— Tache, răzni nenorocitul, Tache, tu ești? Mulțimea de prin prejur rămăsese înmărmurită. Toți tăceau, toți erau mișcați.

— Al d-tale este? întrebă în fine un sergent.

— Al meu... abia putu zice Vasile.

— Apoi să'l ducem la spital. Dar nu e nădejde. Cât despre D-ta, adaogă sergentul adresându-se birjarului care călcase copilul, avem treabă amândoi...

— Tache, răspunde-mi, o vorbă, strigă încă nenorocitul tată.

— Indărătul casei... în pământ... cutie... caută...

Acestea fură cele din urmă cuvinte ale lui...

— Bietul om, zise unul din mulțime, arătând pe Vasile, care căzuse lângă corpul neînsuflețit al copilului.

— E tatăl său... zise un altul.

— O să inebunească, sêracul;

— Dar ce e, cine e? — o să moară!

— E cârpaciū, respuse cine-va.

— Un cârpaciū!.. zise o voce cu dispreț, un cârpaciū! . . . . .

Moș Vasile n'a inebunit nici n'a murit. Pentru ce? Pentru că soarta hotărise să'l mai chinuiască încă cu sarcina vieții.

Câte-va apucături ciudate are cârpaciul.

De câte ori nu lucrează, scoate niște pachete din un buzunar și se tot uită la dênsele. Nimic și nimeni atunci nu'l poate scoate din contemplațiunea aceasta.

Când vede caî, bêtîrul începe a bolborosi vorbe neînțelese, amenințând cu pumnul, privindu-i cu o ură grozavă. Copii, nu lasă să se apropie de dênsul. — Când zărește vre-unul, toată inima 'i se revoltă și ar vrea să plângă, dar nenorocitul nu mai poate. Atunci se ivește pe buzele-i vinete un zîmbet așa de îngrozitor încât îi se pare că vezi în el toată ura îngrămădită în sufletul unui om, care n'a avut parte în lume de cât de necazuri și dureri. . . . .

Cârpaciul n'a inebunit, nici n'a murit.

De vreți să'l găsiți, căutați'l în colțul stradei X....

Nestor Urechîă.

## LES JOUISSANCES

---

Jouir ! tel est le cri qu'aujourd'hui l'on répète  
Du palais au grenier, de la rue aux salons,  
Dans notre siècle étrange, où tout se vend, s'achète,  
Où ceux qui n'ont pas d'or sont foulés aux talons.

De jour en jour on voit s'abrégier l'existence :  
L'homme passe en courant, ses traits sont tourmentés.  
Après qui donc court-il ? — Après la jouissance !  
Il se presse, et fait bien : ses instants sont comptés.

Le bonheur, maintenant, est beaucoup plus complexe,  
Le goût plus compliqué, les besoins sont plus grands ;  
Les appétits, enfin, de l'un et l'autre sexe  
Se font de plus en plus avides et gourmands.

Car les êtres blasés, mais l'âme inassouvie,  
Après avoir usé toutes sensations,  
Sont encor dévorés par le désir ! l'envie !  
L'Inconnu les enivre avec ses visions.

C'est ainsi qu'aujourd'hui l'on épuise bien vite  
Les rapides plaisirs que la morale absout ;  
C'est ainsi qu'on s'abreuve à l'ivresse illicite  
Qui depuis le palais s'étend jusqu'à l'égout.

Jouissance du luxe : imprudente faiblesse,  
Qui fait germer en nous trop de malsains désirs ;  
Vanté qui conduit à l'extrême détresse,  
Et nous réserve, hélas ! amères repentirs.

Jouissance insipide et propre aux âmes viles,  
Que celle que l'orgueil peut nous faire éprouver ;  
Satisfaction basse et qui nous rend habiles  
Aux intrigues sans nom, que l'on voit s'achever.

Jouissance du jeu : décadence de l'âme,  
Fièvre qui pervertit tout sentiment humain,

Et qui ternit l'honneur de son haleine infâme.  
Aujourd'hui lâcheté, mais crime après-demain !

Jouissance du vin : passion dégradante,  
Qui fait de la raison un guide hasardeux;  
Qui rend l'homme pareil à la brute puante  
Et grave sur les fronts son stigmaté hideux !

Jouissance écœurante, odieuse luxure :  
Noir fléau qui vomit son souffle empoisonné  
Sur tout ce qui respire au sein de la nature,  
Inoculant au sang, son désir effréné !

La seule jouissance à la fois noble et grande,  
Digne de mériter nos aspirations;  
La seule à qui l'on doit apporter en offrande  
Ses espoirs, ses désirs et ses ambitions,

C'est l'amour ! car lui seul vaut la peine de vivre,  
Lui seul est pur, puissant, ineffable et divin,  
Lui seul sait nous bercer et lui seul nous enivre,  
Lui seul nous fait goûter des voluptés sans fin !

3 Avril, 1833.

Stéphane Le Métayer.

---

## POETULUI MACEDONSKI <sup>1)</sup>

---

Imi place dulcea armonie ce puî în versurile tale,  
Poete-al inimei, poete, ce ştii ce 'nseamnă-a suferi;  
Poete-al *Nopţilor*, cu visuri mângâietoare şi fatale,  
Poet ce te-ai născut pe lume Româna limbă a 'nflori.

Amicii tăi, ai zis, te'njură,—se 'njură singurii ei pe ei!  
Când vorba ta se răspândeşte eşti mai presus de orî-ce ură.

---

<sup>1)</sup> Domnul D. St. Raşianu, traducătorul în versuri al lui *Marion Delorme*, *Ernani* şi alte piese ale lui Hugo, a adresat D-lui Macedonski, acest omagiu, pe care d-sa comunicându-ni-l, ne-a în sarcinat să aducem talentatului tînăr, mulţumirile sale cele mai sincere. (Nota Red.)

La tine nu pot ca s'ajungă cuvintele unor pigmei  
Și viitoarea ta mărire n'o sfărâmă c'o 'njurătură!

Ai plâns,—și plânsul tău, poete, în pieptul nostru află răsunset,  
A tale—accente vibratoare pe toți în inimă ne-a mișcat!  
Tu știi să'nalți pe cel ce cade lovit amar de-al soartei tunet  
Și să apleci pe cel ce fruntea cu falsitate-a ridicat!

Când poezia în uitare sta așteptându'și salvatorul  
Te-ai arătat și-ai spus mulțimei că *Poezia n'a murit!*  
Ai strâns junimea împrejuru'ți și ai fundat „*Literatorul*,”  
Poete, numai viitorul va ști ce țintă-ai urmărit!

D. St. Rașianu.

---

## DESPERAREA

---

Speranța prinde 'n suflet adâncă rădăcină  
Și omul crede 'ntr'nsa ca 'n Dumnezeu sfânt,  
Cu ochii 'și vede moartea, ajunge o ruină  
Și speră și tot speră pân' intră în mormânt.

Câte odată însă vre o furtună mare,  
Furtună fără seamăn, o zmulge într'o zi!  
Ah! ast-fel de furtună 'mi-a zmulc cu ne 'ndurare  
Speranța mea din suflet și nu mai pot trăi!

Carol Scrob.

---

## SINGUR

---

Ce șoapte, ce mirezme, o, vânt, tu 'mi-ai adus?  
Din care parte-a lumii aicea le-ai depus?....  
Și voi, măiestre paseri, din codrul cel frunzos,  
Ce cântece de jale ați început dușos?...  
O tu zimbire dulce a zorilor ce vin,  
Lumină mângăiată de murmur și suspin,

Privește-mă, staă singur pe dealul depărtat,  
 Cu dorul meu la dânsa chemând'o ne'ncetat,  
 Și tu, luceafăr mândru al nopții pământene  
 Te stingi sub ale zilei strălucitoare gene  
 Ș'aruncă cu duioșie un ochi plin de fior,  
 Asupra-mi ce staă singur, privindu-te cum mori!..,  
 Iar tu, ce-aveai vestmântul și chipul ei cel blând,  
 Nălucă strecurată în cer și pe pământ,  
 Dispari cu taăna nopții, cu-al ei lucefăr viu,  
 Te stingi în depărtare pe dealul cenușiu....  
 Așa eu tot pe dânsa o cat induioșat,  
 Și-o aflu, dar e umbră ce 'mi scapă ne'ncetat.

Constantin P. Scheletti.

## CIMITIRUL

(Dupe Henri Heine)

Veneam de la iubita mea, și mergeam frământat de acele păreri și spaime, ce adese-ori nu 'ți dau pace la miezul nopței. Și fiind că 'mi-era drumul prin cimitir, trecând, mormintele mă priveau aspru și posomorâte.

Mă apropiaiu de mormântul unui lăutar. Era o lună frumoasă. O formă nebuloasă plutea de-asupra mormântului și murmura; „Fraților, vă aștept.”

Era lăutarul, care eșea din mormântul-său, mai 'nalt ca cele l'alte. El se așeză pe piatră tumulară, și atinse cu vioiciune coardele unei chitare, cântând cu o voce tremurătoare :

„Coarde surde și sinistre, știți voi cântecul cel vechi, cântecul ce altă dată inimile 'nveselea, inimile 'nveselea?.. Ingerii îi zic că este o cerească bucurie; demonii îi zic de-asemeni că e răul infernal; oamenii 'l numesc amor, oamenii 'l numesc amor!...”

D'abia sfârși ultimul cuvânt, când toate mormintele se deschiseră; o mulțime de fantasma eșiră, înconjurară pe lăutar și strigară în cor :

„Amor! Amor!.. Puterea ta pe toți aicea ne-a culcat!... De ce ne scolî în miez de noapte?. De ce ne scolî în miez de noapte?...”

Și toate-acestea urlău în depărtare, suspinau și gemeau, zingăneaă și murmuraă, se întâlneaă și se încrucișeaă, și ceata nebună fierbea împrejurul lăutarului și lăutarul lovea cu putere coardele chitarei.

„Bravo!. Bravo!. Tot nebuni!. Bine ați venit, amici!... M'ați înțeles

că v'am chemat!.. Tot anul stăm tăcuți în subpămênțele noastre. Astă-zî să fim veseli!.. Priviți, suntem singuri. Suntem numai de-ai noștri, fraților, numai nebuni și arhinebuni, să ne aruncăm c'o aprindere nebună în nebuna pasiune a amorului. Fînd-că suntem între noi, și nu e nici un străin, care să ne asculte, să petrecem timpul, povestind fie-care întămplările lui; fie-care să spue aceia ce l'a adus aci, și cum l'a aprîns și l'a consumat lunga înșiruire de dorinți amoroase."

Apoi în mijlocul grupului, înaintă o formă slabă, ușoară ca vîntul și rosti următoarele cuvinte:

„Am fost un croitor renumit, cu ac și cu foarfece; eram vestit și muncitor, cu ac și cu foarfece; dar fiica bălăe a maestrului meu, veni cu ac și cu foarfece, de mă pătrunse drept la inimă, cu ac și cu foarfece."

Spiritele izbucniră într'un ris ascuțit. O altă fantomă înaintă cu liniște și zise cu asprime:

„Rinaldo Rinaldini, Schinderhannes, Carlo Moor și alți iluștri capi de bandiți, erau egzemplele, pe care le-am urmat.

„Eram înamorat, ca fie-care din acești cavaleri de răspântii, și mă înnebuneam dupe o femeie, frumoasă și încântătoare!

„Suspînam și gemeam; dar fînd-că amorul mă lăsase oare cum ușurel, într'o zi băgai mîna în pozunarul vecinului meu.

„Poliția îmi găsi pricină, fiindcă încercasem să'mi șterg lacrimile de amor cu batista din pozunarul altuia.

„Și dupe vechiul obicei al zbîrilor, fui binișor luat de ceafă, și aruncat în fundul unei închisori.

„Viața întunecoasă nu'mi întunecă ănsă și lumina amorului. Am stat mult timp ast-fel, până ce moartea mă scoase dintr'o stare nedemnă pentru un om de neam."

Spiritele izbucniră într'un ris ascuțit. O a treia fantomă înaintă, pudrată și sulemenită:

„Am fost un eroi de scenă, și jucam amorezi. Zbîeram din toate puterile mele: Dumnezeuul meu!.. și suspînam cu mult foc: ah!..

„Rolul ce jucam mai bine, era Mortimer; Maria Stuart era așa de frumoasă!.. Cu toate aceste, de și făceam gesturile cele mai însemnătoare, ea nu voea să mă nțeleagă.

„Intr'o seară la finele piesei am strigat așa de tare și de disperat: Mario, ô sfântă femeie, ia-mi viața!.. încât am ridicat pumnalul mai repede de cît trebuia și mî-am făcut o zgărietură prea adîncă."



Fantazmele izbucniră într'un hohot și mai ascuțit. O a patra înaintă, îmbrăcată într'o haină de student :

„Profesorul esplica și făcea comentarii, pe când eu dormeam liniștit pe bancă. Aș fi dorit de o mie de ori mai bine, să mă aflu în iatacul frumosei fiice a acestui vorbă lungă. Ea 'mă făcuse adese ori semne pe fereastră, floarea florilor, viața sufletului meu !

„Dar viața sufletului meu, floarea florilor, fu culeasă de mâna uscată a unui bogat. Am dat dracului florile frumoase și bogate, și amestecând opium în vinul meu, închinam mereu cu moartea. In sănătatea ta ! imi zise moartea, și ne îmbrățișarăm ca buni prieteni.“

Spiritele izbucniră într'un ris ascuțit. Un al cincilea înaintă, cu ștreangul de gât :

„Când beam cu contele, el își mângăia diamantele și pe fiica sa. Ce 'mă pasă, iubite conte, de diamantele tale ! Fiica ta imi place mai mult ca ori ce!..

„Ei erau bine păziți de uși de fier și de zăvoarele lor, și contele avea numeroși servitori.. Dar ce 'mă păsa de uși, de zăvoare și de servitori!..

„Atârnați scara cu îndrăzneală și intrați pe fereastra iubitei mele. O voce 'mă strigă : Bravo ! tinere !.. Dar nu te-ai gândit bine, imi plac și și mie diamantele.

„Astfel vorbi contele, lovindu-mă cu pumnalul, și servitorii mă înconjurară.

„Iți jur pe Dumnezeu... pe Dracu ! strigați eu, n'am venit să'ți fur diamantele ; am venit să răpesc pe iubita mea.

„Dar vorbele mele fură în zadar ; ștreangul imi fu aruncat de gât, și soarele răsărind, se spăimântă, vездându-mă spânzurat.“

Spiritele izbucniră într'un ris ascuțit. O a șasea tantomă înaintă, cu o adâncă tăetură în grumaz :

„Ca să mai depărtez grijile amorului, plecați la vânătoare; pușca 'mă-era încărcată, pe umăr. Din vârful unui copac, un corb imi strigă : Prostule !.. Prostule !..

„Impușcați o porumbiță. O voi duce iubitei mele, cugetați eu ; și mă îndreptați spre dânsa.

„Dar ce e acel sgomot?... Ar fi zis cine-va că sunt două turturele, care se joacă prin frunze. Înaintez încet, cu pușca încărcată ; O doamne - ce vезд?... iubita mea, porumbiță mea !

„Era porumbița mea, iubita mea ; un strien o ținea în brațe. La ochi, vânătorule, ochește bine !—Streinul căzu scaldat în sângele său.

„Puțin dupe aceia, încătușat și bine păzit, treceam alături cu călăul,

tot prin aceeași pădure. Din vârful copacului, corbul îmi strigă: Prostule !.. Prostule !..“

Spiritele izbucniră într'un ris ascuțit... Lăutarul înaintă și el :

„O dată cântam un cântec frumos, acum am încetat !.. Când inima în piept e zdrobită, cântecile nu mai au răsunet !”

Risul ascuțit al spiritelor se îndoi, și ceata nouroasă plutea în rotogoale. De-o dată, ceasornicul sună unul după miezul nopții, și spiritele, urlând, se rostogoliră în mormintele lor.

Th. M. Stoenescu.

---



---

# C H I R A

—NUVELA—

Părintelui Constantin Rozeiū, în semn de venerațiune.

(Urmare și fine)

---

## IV

In caic săriaū  
Si pe cel arap  
Il dau peste cap...

Era noapte. Vântul, care începuse de cu ziua încă, șuera într'un chip plângător, și se prăbușia prin zidurile caselor, spulberând praful ce întâlnea în cale-î.

Pe când caicul înainta mereu, despiciând valurile riului, frații Chirei sosiră a casă.

—Ce va să zică asta, Dinicule? zise Șerban văzând poarta deschisă.

—Ciudat! răspuse cel întrebat înaintând în curte.

—Grivei e mort!.. Ce să fie asta?.. întreabă Gruia plecându-se spre câne, care ecspirase otrăvit de turta ce-î o dăduse Cadăr.

—Iată un pistol... nu sunt d'ale noastre... zise Șerban luând ceva de jos... Dar ușa asta? Uitați-vă! aici a fost o luptă!.. Ce văz?... Pete de sange!.. Un om lungit! Un turc!.. Dar Chira? Unde-î ea?... Nu înțeleg nimic!..

—Ascultă, nene Șerbane, zise Dinicu; azi pe la prânzu cel mic, m'am întors în Brăila să târguiesc d'ale mâncării pentru că în pădurea, unde

ne ascusesem de frica puterii, aveam lipsă, precum bine știu... Intrând în oraș, am vrut să trec pe ulița noastră, căci trebuia să merg *de vale*. Un turc se plimba de colo până colo prin dreptul casei noastre, și se uita mereu prin zaplaz. M'am oprit pe loc. Turcul după ce a băgat de seamă curtea și casa a purces spre țerm. M'am luat după el, ca și cum o șoptire tainică îmi spunea să fac asta. El a intrat într'un caic sosit de curând. Cunosce pe stăpân... Este un arap... 'L-am văzut anu trecut... E un desfrânat, care a furat pe fata lui Penciu bulgarul... Nu'ți aduci aminte?... Decî, de vreme ce o luptă s'a petrecut aici, apoi de bună seamă Chira a fost răpită de caiciei arapului și dusă în caic. . .

—Na'ți-o bună! zise Șerban, asta nu e un cuvânt destul de puternic. Cine știe? poate că Chira o fi plecat ea de bună-voie cu arapul, și în urmă aici s'o fi petrecut o luptă între alți turci, luptă care n'are nici o legătură cu fugirea Chirei. . .

—Ascultă, frate Șerbane, vîz bine că te-ai încăpățânat iarăși după obiceiul tei. . . Nu-î vreme de pierdut; trebuie să scăpăm pe Chira cu orî ce preț. . . Să alergăm la Dunăre.

—Să alergăm.

Și cei trei frați, după ce 'și încercară pistoalele și 'și puseră în briu iataganele se îndreptară către țermul riului.

—Cînd a plecat caicul acesta?

—O!... de mult! Sunt vr'o trei ceasuri. Era întuneric... răspuse un om care 'și avea coliba pe malul Dunărei, și pe care'l întrebaseră frații.

—În ce parte ai apucat?

—În josul riului.

O luntre era legată la mal. Ei o deslegară, intrară în ea, și vîsliră cu putere.

—A! Chiro!... gîndi în sine Șerban, încruntându-și sprînceana; de-oî pune mîna pe tine, să știu că ceasul morții tale a sosit. . . A! tu mă mustri necontentit... Imi pui înainte pedeapsa lui Dumnezeu! Cine știe dacă nu ne vei trăda!... Te pui tot dea-una 'n calea noastră... Vai de steaua ta! Te voi strivi sub călcăiul meu!...

Și Șerban mereu se 'ncrunta, și pe cât se 'ncrunta, pe atît mai tare vîslia. Parcă vrea să ajungă ca gîndul, spre a 'și severși nelegiuirea ce zămislise în sufletul său cel negru.

Vîntul încetase puțin. Luna apăruse dintr'un petec de nori și 'și resfrîngea lumina în rîu.

Dinicu ținea cârma.  
Gruea trăgea la lopeți.

\*

--Ce ai făcut cu fata, bre Nedim?

--Am dus'o în cabina ta, efendi.

--S'a desmetecit?

--Nu știu, efendi.

--Lăsați-o; nu o supărați... Vedeți de cârmă.—Intindeți bine pânza de la botu dinainte... Pune pe Mustafa să vegheze la cârmă bine, auzi tu, Nedim? Eū mă duc să mă culc... Puteți să vă culcați și voi... Când o fi ceva, vestiți-mă.

Arapul se coborî într'o altă cabină a caicului și se culcă... Toți dorm... Cărmaciul veghiază... Dar Chira? Ce face Chira?...

Când Nedim o depusese în cabină, era tot leșinată. Când se desmeteci, și văzu în jurul seū niște lucruri ce'i erau străine, un țipăt ieși din pieptul ei.

— Unde sunt eū? a strigat ea frecându-se la ochi; în urmă, reculegându-și mințile, își aduse aminte de cei trei turci, de loviturile ce dădese în ușa casei, de pistolul ce descărcase dēnsa într'un moment de un sublim curaj. . .

Până aci mergeau toate amintirile sale. De aci încolo o pânză neagră îi acoperea ținerea de minte: nu mai știe nimic, nu'și mai aduce aminte de nimic.

Se incredința de un lucru numai; că era răpită. Se duse la ușa și vru s'o deschidă. Ușa era bine zăvorită. Se întoarse în cabină, își aduse aminte de Nicoară, de frații seī care erau să sosiască acasă; de durerea ce lipsa ei va pricinui lui Dinicu... de tot... și mai cu deosebire de iubitul seū, pe care poate nu'l va mai revedea nici o dată. Se puse în genuchī, plānse și se rugă cu foc.

\*

Era pe la unu după mēzul noptii. Dacă cărmaciul s'ar fi uitat în acest minut înapoi și ar fi despiciat întunericul ce plutea în vēzduh, ar fi zărit, la depărtare de o dātătură de pușcă, un corp negru ce înainta repede pe lucul apeī. Dar deja bătrānul Mustafa, cărmaciul caicului, lāsase cârma din mână, și, tolānit pe o cergă de la coada caicului, dormia dus. Caicul mergea în voia lui, mānat de vēntul ce'i umfla pānzele,

Pe când în caic liniștea cea mai mai mare domnește, luntrea celor trei frați înaintează mereu. Veselele se cufunda și ieșeau repede din apă. Cărmaciul se ținea bine cu cârma... Șerban și Gruia se grăbiau de parea că un bold lăuntric îi imboldea groaznic. Într'o jumătate de ceas, luntrea era atât de aproape de caic, că patru vâslituri puternice fură de ajuns pentru a o lipi de vasul în care frumoasa Chira își avea închisoarea, necinștea și poate chiar moartea.

— Să nu facem zgomot, șopti Dinicu, lăsând cârma și legând luntrea de ancora caicului. Pune lopețile încet, Gruio, și pregătește-ți pistoalele.

Dar Gruia, nătărău din fire, cum era, făcu un zgomot atât de mare când vîri veselele în luntre, că bătrânul Mustafa se deșteptă ca o streajă, ce-și aduce aminte de datoria sa. El era deja în picioare cu un topor în mână :

Enșă, când căuta să deosebască cine fuseseră cei care pricinuiseră zgomotul ce'l zmulse din brațele cele dulci ale somnului, o detunătură de pistol izbucni... Un *aman!* ieși din gura bătrânului Mustafa... Pe urmă, ca și cum o amețală-l'ar fi apucat, făcu două pași nestasornici înainte și 'napoi, și se prăvăli pe cuverta caicului pentru a nu se mai deștepta de cât la judecata cea de apoi....

Șerban, urmat de Gruia și de Dinicu erau pe cuvertă, și așteptau cu armele 'n mână, înfățișarea echipajului. La auzul detunăturii, toți turcii erau în picioare. Arapul, urmat de dênșii, învêrtea în aer o sabie lucitoare și indoită ca o seceră ; el incuraja pe Nedim, pe Cadâr și pe Iusuf ca să tabere asupra asediatorilor.

O luptă se încăeră, luptă în care nu se mai auzia de cât zângănitul iataganelor, detunătura pistoalelor și răcnetele de mânie ce izbucneau din piepturile luptătorilor. Din când în când, un vuet dureros ieșea din gura răniților.

După un atac de zece minute, coperta caicului înfățișa cea mai înfloritoare priveliște. Un șiroi de sânge se scurgea de pe povârnișul covertei în apă... Trei sau patru pistoale azvêrlite pe jos. Mai încolo, la coada vasului, bătrânul Mustafa, galben ca turta de ceară, lungit, cu mâinile întinse, scaldat în sânge, neinsuflețit. La rēdăcina unui catart, zdravănul Nedim dându-și cea din urmă suflare de viață. Mai într'o parte, Cadâr se ținea de inimă, abia suflând, și încercându-se să-și astupe cu mâna sângele ce-i curgea dintr'o rană de moarte.

Numai două luptători mai rămăseseră din partea turcilor : Arapul, și Iusuf.

Cei trei frați erau încă în picioare. Șerban avea un deget lovit de bala unui pistol. Gruia primise o lovitură de sabie la piciorul drept. Dinicu era lovit la umăr de tăișul iataganului lui Nedim.

Osman arapul se apără multă vreme încă, dar într'un târziu, o detunătură de pistol se auzi.... Arapul căzu.... căzu pentru a nu se mai trezi. Dinicu îl ochise bine, așa rănit cum se găsea.

— Iertați-mă !... iertați-mă, strigă Iusuf, căzând în genuche înaintea lui Șerban, după ce văzuse că stăpânul său își dăduse sfârșitul.

— Unde-i fata ce-ați răpit'o blestemaților ? strigă Dinicu, punându-se înaintea lui și sguduindu'l ca și cum ar fi făcut cu un copăcel tînăr.

— Jos în cabină.

— Voi ați răpit'o, sau a venit ea de bună voie ? întrebă Șerban încruntându-se.

— Nu știu nimic, efendi... N'am aflat că este pe caic o fată, de cât după ce ridicasem ancora, și după ce plecaserăm din Brăila.

— Bine!.. Aveți cu voi merinde ? întrebă Gruia plesnind în gură limba, ca un om căruia 'i-ar fi foame.

— Avem, efendi. Sunt în cămara asta.

— Bine!.. Ce poruncești, Șerbane ? zise Gruia întorcându-se spre el.

— Trimite'l pe lumea cea-l-altă murmură el... Am aflat tot ce ne trebuia... Ascultă ! stăi ! nu trage în el... Ea seama ca să pui în luntre tot ce-î găsi de mâncat și de băut...

— Fii pe pace.

Și Gruia apucând de pștept pe Iusuf, îl rezemă de un catart.

— Iertare!..... strigă acesta cu lacrimile în ochi și cu mâinile împreunate.

O detunătură se auzi... Iusuf era lovit în frunte.

Asta era o mișelie !... dar cei setoși de sânge, cu cât mai multe jertfe fac, cu atât li se dezvălește în inimă, patima cea crudă a uciderii de om.

\*

Când Șerban și Dinicu pătrunseră în odaia unde se găsea închisă Chira, aceasta plângea și se ruga.

La vederea lor, o bucurie mare îi însemnă obrazul. Ea îmbrățișă pe Dinicu, după aceea își întinse brațele către Șerban, dar acesta o împinse

atât de tare, în cât de nu ar fi fost fratele cel mai mic care să o susțină, s'ar fi rostogolit pe scânduri.

— Pângărit'o!... strigă Șerban cu ochiul posomorit și cu glasul său cel aspru... Îți plac arapii!... turcii, ha!

Chira se uita la el, mirată de vorbele lui; după aceea la Dinicu ca și cum ar fi vrut să ceare o lămurire!

— Șerbane! z'ise Dinicu cu mânia 'n față, de vei mai rosti încă odată acest cuvânt, nu-ți bine de tine! Lasă-l să urle, Chiro... Ești cu mine... N'aibi grijă.

\*

Dinicu lăsă pe Chira lângă o damigeană cu rom și un sac de pesmeți, așezați acolo de către Gruia, și care alcătuiseră cu câte-va minute mai înainte o parte din provizia calcului.

După aceea, Dinicu se reintoarse în vas împreună cu frații săi, și-i dădură foc. Dar pe când reintrau în luntre, un strigăt de alarmă se auzi.... după aceea un alt strigăt... Strigătul cel dintâiu îl dădu Dinicu care alunecase de pe caic în apă și fusese tras de anaforu ce făcea apa la cârmă. Strigătul cel d'al doilea era al Chirei care băgase de seamă înaintea celorlaltii această întâmplare nenorocită. Cei doi frați tăiară repede un odgon și se țineau gata să-l întindă lui Dinicu, când acesta ar mai reapare d'asupra apei. Dar Dinicu nu se mai ivi!...

Unicul sprijin al Chirei, pierise, jertvă valurilor. Ce era să facă ea, în mijlocul a doi frați, unul crunt, și posomorât și altul nepăsător, nătâng, aproape tâmpit și unealtă oarbă a fratelui celui mai mare Șerban?...

Se lăsă în voia lui Dumnezeu, sau mai bine a întâmplărei.

Luntrea plecă spre țermul moldovenesc, și se opri în dreptul aceluși punct al malului, unde Siretul se varsă în Dunăre.

Pe când ei se dedeau jos din luntre, abia se lumina de ziuă. O lumină albă se îngâna cu noaptea: era crepusculul dimineții.

Caicul mergea încet. Focul fiind pus într'una din cabinele lui, nu străpunsese încă coperta. Șerban și Gruia, obosiți cum erau, se lungiră pe pământ sub un tufiș, și adormiră.... Chira plângea moartea lui Dinicu, și se ruga lui Dumnezeu să imblânzească inima lui Șerban...

## V.

Care moarte vrei?  
Moartea luminată  
Orî întunecată?...

Era seară... Nori groși se ridicau pe cerul albastru. Bubuitul tunetului se auzia în depărtare...

Subt un tufiș de cătine, pe marginea Siretului, doi oameni îmbrăcați cu cizme lungi, căciuli țurcănești și ipingele, stăteau lungiți pe câte un znoș de fân, și beau rom dintr'o damigeană mare. Mai încolo, lângă aceștia, Chira ședea în genuche cu mâinile împreunate, cu ochii ridicați spre cer, cu lacrimile pe față, cu întristarea în suflet.

— Bun rom, mă Gruio, zicea unul din frați; Arapului nu-i plăcea lucru prost! Ce zici?

— Ce să zic... Mai dă-mi să mai trag odată, mă Șerbane.

Și frații beau mereu...

— Hm!... făcu Șerban printre dinți, aruncând spre Chira una din acele priviri care o făceau tot-dea-una să tremure... Hm! îmi făcea spaimă mie, ea!.. ea care zicea că Dumnezeu o să mă trăsniască pentru fără de legile mele! Ea!... ea care s'a pângărit iubind pe un arap!... 'L-a iubit, orî nu 'l-a iubit, puțin îmi pasă!.. O! dar am să 'mi rezbun crunt împotriva ei!.. Ce 'mi pasă mie! Nu 'mi-e soră bună... Era cineva care m'ar fi împiedicat să 'mi săvârșesc rezbunarea, dar acel cineva nu'mi se va mai pune în cale: Dinicu s'a înecat.. Mai rămâne Gruia... dar Gruia e un dobitoc pe care 'l întrebuițez așa cum îmi place.... Ei, da! o voi strivi sub călcăiul meu ca pe o nucă!

Și dinții lui Șerban scrășniră crud.

Și pumnii lui, se strângeau tare, ca și cum ar fi zdrobit ceva între degete.

— Fata asta este o piedecă în treburile mele, urmă el; vinovată orî nu, trebuie să mă curăț de ea!

— Chiro, strigă el; ceasul morții tale a sosit; roagă-te lui Dumnezeu să te ierte de nelegiuirea ta, căci puține minute ai să mai trăești....

— Nelegiuire!... Ce nelegiuire? întrebă Chira mirată.

— Te-ai iubit cu un arap!... Ai fugit cu el!.. și deci, vrednică ești de moarte.. Vorbă scurtă!—Gruio, —Mă Gruio, zise Șerban, adresându-se către cel lalt frate, care bea mereu, du-te și adună cătină, și fă un foc aici în apropiere de noi.



Gruia plecă fără să zică o vorbă... El șovăia în mersul său. Era beat turtă....

— Ertare, frate!... ertare! se ruga Chira întinzânduși manile spre el.

— Nu iert nici o dată eu!.. Tot ce pot face pentru tine este să îți pun înaintea două feluri de morți. Inecarea și arderea de vie.. Alege una din două!

Focul se aprinse.. cătinele părăiau mereu...

Nene!.. Nene Șerbane, strigă ea frângânduși mânele... Ce îți am greșit eu ca să mă pedepsești cu atâta cruzime?... Gândește-te că suntem frați!... cugetă că tata și mama când au murit ne-au spus să ne iubim!.. Zici că sunt vinovată!.. în ce? Zici că sunt pângărită?... Cum! ce fel? Unde s'a mai auzit că o fată de creștin să se iubiască cu un arap? N'ai văzut casa?... Nu ai priceput că am fost răpită? De unde ai încheiat tu că ași fi fugit de bună voie? Frate!... scoate-ți din minte un gând atât de ne grău... fii îndurător.... Eu te am iubit totdeauna; pe tine ca și pe Gruia, pe Gruia ca și pe Dinicu!.. Iertare! nu sevârși fapta aceasta, căci sufletul mamei noastre, te-ar blestema!.. sufletul tatălui nostru ar cere pedeapsă de la Dumnezeu sfântul!..

Ea se rugă mult așa... Dar Șerban, cu capul sprijinit de mână, cu ochiul încruntat, cu sprinceană posomorâtă, rămase nesimțitor la rugăciunile ei, surd la cuvintele ei, desprețuitor și impetrit ca o stană de piatră!..

— Doamne! murmură ea rădicânduși ochii către cer, și punânduși o mână pe inimă. Doamne! tu știi, numai tu singur știi, de sunt vinovată sau nu!.... În acest minut, cel din urmă poate din viața mea, nu găsesc alt sprijin de cât numai în puterea și în grija ta dumnezeiască... Caută din cer, cercetează inima mea, și vezi!... vezi dacă este pângărită de o dragoste nelegiuită, după cum mă învinovățește acest frate!..

Ea se opri puțin. Se uită duios către fratele său, ca și cum ar fi vrut să descopere în încrețiturile frunții sale o dungă de îndoioșare, o rază de speranță. Dar Șerban păstra aceeași nepăsare!

Focul părăia groaznic, ca și cum ar fi vrut să 'i se dea jertfa ce trebuia să mistuiască. Era noapte... Norii se ridicase groși.... Tunetul bubuia neconținut, dar mai apropiat de cât la început.

— Gruia, zise Șerban, Chira a fugit de bună voie cu acel arap. Arapul și caicii săi și-au primit pedeapsa pentru îndrăznița lor. Un singur vinovat a mai rămas: neligiuita noastră soră; eu am judecat-o vrednică de moarte. Care e părerea ta?

— Fă ce știi tu ! răspuse el vorbind încurcat și rătăcit ca un om beat. Nu 'ți am jurat că te voi urmă orbește supunându-mă ție ?

— Așa este. Atunci, — nu rămâne de cât să o mai întrebăm pentru cea din urmă oară, care moarte vrea ! inecarea sau arderea de vie ?

— Fraților !... Iertare ! faceți-vă milă de o soră care nu este vinovată întru nimic... Imi ziceți să aleg felul morții !.. Dar cine este acela căruia să-i placă a muri, și a muri fiind nevinovat ? Iertare !... Mă rog voe de iertare !...

Și lacrimi amestecate cu suspine se rostogoliau șiroaie pe alba ei față.

Dar Șerban era acelaș ! El se plecă la urechea lui Gruia, îi șopti un cuvânt ; pe urmă, ca și cum n'ar mai fi voit să vadă cele ce avea să se întimple, se puse cu fața la pământ, și 'și astupă urechile.

— Fiți blestemați ! murmură ea aruncând fie căruia din ei o privire desprețuitoare.

Gruia, luă pe Chira de mijloc, și apropiându-se de flacăra focului, îi făcu un vânt, și o aruncă în mijlocul lui.

Atunci o privescete îngrozitoare se infățișă...

Maî întâiu limbile de foc îi cuprinse hainele pe care i le aprinșe cât ai clipi din ochi... Gemete se auziau ieșind din mijlocul rugului... Pe urmă un corp căzu pe cărbunii înfiacărați... Pe urmă, nu se mai auzi nimic, fără numai sfârșială ce face carnea ce se miștuește de flăcări...

Șerban și Gruia se depărtară de această privescete înfiorătoare ca și cum îngerul răzbunător al lui Dumnezeu i-ar fi izgonit cu biciul său de foc nestins, murmurând la urechia lor osânda-le de moarte... Iar vântul ce sufla tare și se prăbușia prin gropile și moșoroaele de pe câmp, părea că le aduce la ureche vaetele unui glas aproape stins, dar dulce, dușos, plângător, — glasul surorii lor Chira, ce se jela și grăia :

Făceți-vă milă

De-o biată copilă !...

## VI.

Și 'n cor aduna  
Nori îngrozitori,  
Nori rezbunatori...

Era pe la miez de noapte...

Cerul se acoperise cu nori groși în toată întinderea sa. Vântul sufla

mereu, dar puțin mai cald de cum era de cu seară. Șerban și Gruia, zdrobiți de osteneală, scurși de puteri, încă de când cu lupta de pe caic, și muncii în sufletul lor de tablourile înfiorătoare la care fuseseră martori, se hotărîră să rămână acolo peste noapte. Se puseră să doarmă sub un ștejar bătrân în mijlocul câmpiei... Dormeau duși...

Cerul incepu să scapere scinte. Tunetele bubuiau groaznic. Un fulger, mai luminos de cât cel-lalte, luci d'asupra copacului, și în urmă, un zgomot puternic, zgomot asemenea unei deunături de tun, se auzi... și după aceea totul intră în tăcere....

\*

A doua zi dimineață, trecătorii găsiră acel copac spintecat de fulgerul de cu noapte, iar la rădăcina lui, două trupuri de oameni, trupuri desfigurate, țepene, invinete, și fără suflare, erau frații Chirei, Șerban și Gruia!...

Orî cât de tainic s'ar fi săvârșit o neleguire, egzistă un ochi, colo sus, care să o vadă, și să o pedepsească! Acest ochi, ochiul lui d-zeu poate, văzuse lacrimile Chirei, și o răzbunase, izbind cu puterea sa pe cei doi frați cruzi.....

\*

Trecuse un an de la scenele ce am zugrăvit.

Intr'o zi de vară, un tînăr fustaș intra călare pe bariera Brăilei. El apucă pe ulița care ducea spre *cetățuie*. Lelițele care 'l vedeau se minunau de aerul falnic ce avea, și de îmbrăcămîntea ce purta.

— Uite, Nicoară!

— Măre! da mândru mai șade pe cal.

Dar Nicoară, nu se uita nicăeri, nu auzia nimic din toate aceste laude.

Intrând a casă, o vară a sa îi eși în cale și-i spuse că muma lui murise.... El plânse, o plânse mult, dar cu această întristare, o bucurie se amesteca: puțință d'a se căsători cu Chira, căci mătușa Ioana, muma sa, jurase să nu-i dea bine cuvîntare a face pasul ăsta cât va fi cu vieată.

— Dumnezeu s'o ierte, a zis el după ce află această știre, și alergă repede către casa Chirei.

Dar care fu mirarea sa, când o găsi pustie! el întrebă pe vecini... nimeni nu știa de sfârșitul cel tragic al Chirei și al fraților ei... toți îi spusera că acum un an, trei zile după plecarea lui Nicoară la București, Chira

perise. Se vorbea ca a fost răpită de un arap; că din acea zi cei trei frați periră și ei și se credea că a fost ucisă într'o luptă cu potera...

Chira, răpită de un arap!...

Ideia asta prinse atâta statornicie în creerul lui Nicoară, în cât o desperare grozavă se zugrăvi pe fața sa. Simțimentul durerei ce'i pricinuisse moartea mamei sale, unit cu cel al bucuriei că murind mâsa putea să ia pe Chira de soție; apoi vestea cea din urmă că ea fusese răpită de un arap... toate acestea se ciocniră între sine, și produsera un zdrobitor efect. El rămase uimit puțin timp; apoi, ca și cum ar fi văzut ceva vrednic de rîs într'un punct al cerului,—pe care 'l privia țintă,—izbucni într'un hohot groaznic...

Sermanul Nicoară, își perdu mințile.

Fine

Mihail Demetrescu.

---

## LA NOTIȚA DIN CONVORBIRILE LITERARE

---

„Convorbirile literare“ No. 1, anul corent, publică o mică notiță a d-lui Misir ca răspuns la precedentul meu articol intitulat: *Polemică*.

D. Misir, se plînge între altele că'l acuz de a'și fi scris critica sa în balamucul de la Golia și nota bene înbrăcat cu cămașa de forță.

Spre a'l satisface, mențiu *balamucul* dar retrag *cămașa de forță* pentru cuvîntul că atunci ar fi fost în neputință de a scrie.

D. Misir se mai plînge încă de faptul că „o parte din batjocură o trec și asupra „neamurilor sale cu totul inocente în cauză.“

Rectific :

Nu m'am îndoit nici-o dată de *nevinovăția* neamurilor d-tale, On. d-le Misir.

Iată dar, neamurile, cu totul *nevinovate*. O întrebare însă : De ce se superă d. Misir și ia drept o batjocură, ipoteza ce am făcut că a născut între boccele de tutun său între putine cu icre ?

Ce ? Dacă lucrul ar fi așa, apoi origina d-sale l'ar ofensa și ar socoti ca o insultă întîmplarea ce l'ar fi făcut să nască fiu de băcan și de tutungiu ?

D. Misir mai adaugă în fine, că pe tîrîmul insultelor nu se poate pune (cu alte cuvinte că face critică literară) ! și urmează cu toate aceste să mă insulte, evitînd de a intra în discutarea punctelor pe care le-am stabilit în răspunsul meu din numărul 2.

La urmă d. Misir, zice :

„D-nul Macedonski părăsește o frumoasă tradiție păstrată în lumea literelor, aceea „că poetul nu se pleacă nici-o dată a polemiza în proză cu criticii săi.“

Va să zică în această speranță a înșirat d. Misir toate invecitivele și năzdrăvaniile ce i-au trecut prin cap ?..

Ei bine, s'a înșelat.

Și pentru că d. Misir vede că a intrat în capcan, bate frumușel în retragere, făgăduindu-se că nu'mi va mai răspunde sau critica pe viitor.

O cred și eu!

Și o cred din două puncte de vedere:

Pentru că vede că am părăsit tradițiile literare (vorbă să fie! — D. Misir și tradiții literare sau cunoștințe de asemenea fel să potrivește ca nuca în përete)! și l'am pus la locul ce 'i se cuvenea;

Cât și, pentru că revista din Iași abia i-a publicat la ultima pagină cele câte va rënduri ale sale, ce 'mî-a'f făcut multă plăcere, căci prin ele, d. Misir, se declară singur învins și cu totul incapabil de a-și sprijini afirmările sale.

Dar dumnealui mai adaugă că critica ce a făcut a rămas necombătută. Așa este în adevăr: Și d. Misir va avea dreptate ori de câte ori imi va tăia versurile și le va adauga chiar, de la dumnealui.

Astfel fiind, d. Misir nu mă va critica pe mine și scrierile mele, ci ênsuși pe d-lui.

În ceia-ce privește epitetul de *contrabandă* cu care d. Misir gratifică scrierile celor de la „*Literatorul*“, rezultă că noi fiind constituiți în *contrabandă*, dumnealor se află întocmiți în *monopol*.

Și toată lumea știe, dimpreună cu chiar d. Misir, că numai atunci se face *contrabandă* când *monopolul* e prost, — iar între monopol și *contrabandă* n'a fost nicî-o dată de ezitat.

Lord-Byron, Musset, Heine, au fost *contrabandiști*.

Priimim prin urmare epitetul, iar spre a mângâia pe d. Misir, i'l aplicăm și d-sale sau rudelor d-sale, ênsê, — numai în ce privește tutunul!

Al. A. Macedonski.

---

## NOAPTEA de MARTIE

Poetului Th. Șerbănescu

---

— Personne.  
Je suis seul, c'est l'heure  
qui sonne. O solitude!  
ô pauvrete!  
(Alfr. de Musset. Nuit de Mai).

— Ași vrea s'o strâng în brațe! A'ât e de frumoasă  
Că'mi plec privirea tristă sub ochiul ei focos,  
Și cât de albă-i fața — Prin noaptea 'ntunecoasă  
S'ar zice că lucește un astru luminos!

— Ași vrea s'o strâng în brațe! O sete-adâncă 'n mine  
Rêșcoală tot, și patimi și-al tinereții vis;  
Un glas parcă'mi șoptește: E ea, vine la tine...  
Și-ași vrea să mă apropii, — Și nu știu ce mă ține,

De'mî pare pân'la dînsa c a este un abis !  
 Și n'am văzut in viață, trăind in astă lume  
 Nici o femeie, care să semene cu ea...  
 Să fie nălucirea din locuri fără nume,  
 Ce vine să deștepte din nou, inima mea ?

„Ori cine-  fi !—de demon sau de Dumnezeire  
 „Trimisă 'n a mea cale, și pentru-a mea peire,  
 „M  jur să mă'nchin ție și sufletul să ție v nd;  
 „Să pot iubi o dată, un ceas,—să pot o noapte  
 Să mă imb t de vise, de sărutări, de șoapte....  
 „Și 'n urmă să'mi iei viața,—cu zorile zbur nd!  
 „Destul de c nd te caut! Destul de c nd intr'una  
 „Te chem și 'n veselie, și 'n ceasuri de 'ntrist ri!  
 „Destul, de c nd te- șteapt , in pieptul meu furtuna,  
 „S'arunce pe-a ta buză nebune sărutări!  
 „Destul de c nd suflarea'm  incearcă să topească  
 „Al inimei jeratic,—destul de c nd  ștept  
 „O inimă, un suflet, ce poate să iubească,  
 „Ce poate să 'nțeleagă ce arde 'n al meu pept!  
 „Destul de c nd junia'm , trec nd din mână 'n m n ,  
 „Și ne'ncetat t rit  prin tin , prin ț r n ,  
 „Uscată de restriște și de-al orgiei v nt  
 „Nu m i răspunde astăzi la nici-un 'nalt av nt!  
 „Destul, de c nd e iarnă in trista'm  primăvară.  
 „Destul, de c nd e noapte in dimineața mea,  
 „Intinde'ți m na, zmulge durerea mea amară,  
 „Re'nvie'm  iar credința, ce 'n pieptul meu murea!  
 „N'auz  prin foi cum tainic șoptește v ntul serii  
 „De 'mpr stie parfumul ce 'mbată de amor?  
 „Prin inima'm  aleargă suflarea primăverii,  
 „—Un ceas de fericire, pe brațul teu să mor!  
 „Și ale noastre buze incet să se 'nșoțeasc ,  
 „Suflarea'm  cea din urmă pe-a ta să int lneasc ,  
 „Cum inima'm  se-oprește, să simți, in peptul meu;  
 „Murind, să cred atuncea că 'n veci voiu fi al teu!  
 „Ascultă, ce dulci șoapte, ce sf nt  armonie,  
 „Cum totul ne vorbește de vise, de beție....  
 „Cum se ridică 'n ceruri al inimii av nt;  
 „Ascultă floarea, cr ngul, ascultă-al serii v nt;  
 „Cum se deșteaptă 'n noapte o t n r  simțire,  
 „ Natura e coprinsă, intreg  de iubire !

„Nu știi că e sădită în inima umană  
 „O tainică simțire, un dor neîmplinit;  
 „Că 'n sufele curate, că 'n inima dușmană,  
 „Se răzvrătește 'ntr'una doința de: iubit?  
 „Ce poate face 'n lume acel ce nu iubeste,  
 „In ceasul lui din urmă, ce amintiri îi vin?  
 „Când tot dispare 'n cale-î, când tot îl părăsește,  
 „Un gol i se arată, e singur.... e străin!  
 „Atunci prin cugetare întreaga viață 'i vine,  
 „Și zile întristate, și ani, și nopți senine,  
 „In ochi-î se ivesc;  
 „Și înțelege 'n fine că sărutarea caldă  
 „E 'ntreaga fericire, ce viața întreagă scaldă,  
 „E raiu pământesc!  
 „Zadarnic lași în urmă, și gloriî și renume;  
 „De n'ai săpat în pieptu'ți un chip, un dulce nume,...  
 „Ca barca peste valuri în lume-ai rătăcit;  
 „Nimic nu lasă 'n sinu'ți, vre'o flă-ără, vre-o urmă  
 „De amintiri duioase, — de nu vei fi iubit,  
 „De și nu ai regrete, când viața ți se curmă.

„Azi vine primăvara și 'ncepe de 'ncolțește  
 „Și frunza și lăstarul, brândușu 'nbobocește  
 „Și albele'î petale la soare strălucesc,  
 „O sevă nouă curge, dând viață, dând putere,  
 „— E tinerețea mândră. — Pe ceruri, luna pîere,  
 „Renvie'mî tinerețea să pot să te iubesc!  
 „Nu simți cum te îmbată și taină și parfume,  
 „Un val de 'mbrățișare se 'ntinde peste lume,  
 „Suflarea tinereții. tot mișcă 'n infinit;  
 „Prin cuiburî se aude o nouă frământare,  
 „In noapte simți în suflet o dulce 'nflorare,  
 „Ce naște din iubit!

„In calda 'mbrățișare, cu buzele pe buze,  
 „Poema primăverii 'n noapte să cetim,  
 „Plăcerea și iubirea ne vor sluji de muze  
 „— Ce este fericirea, în fine, — avem să știm!  
 „Asculta'mî rugăciunea și vino!..... Aurora  
 „Va 'ntârzia sfioasă, vîzîndu-ne pe noi;  
 „Visarea tinereții, înlănțuită 'n hora  
 „Plăcerilor voioase, ne chiamă pe-amândoi.  
 „Grăbeștete, căci nimeni în lume n'o să știe

„Că fruntea'ți e pălită de sărutatul meu;  
 „Grăbește-te! căci ziua curând are să vie,  
 „Și timpul care trece, nu'l dă nici Dumnezeu!  
 „Ascultă'mî rugăciunea și vino! Viața trece.  
 „Un ceas din vecinicie adesea 'l regretăm;  
 „Căci mâine bătrânețea va 'ntinde mâna'î rece,  
 „Târziu, va fi atunci ca mâine să iubim!  
 „O noapte de plăcere! O noapte de 'mbătare!  
 „Prin parfumatul aer nu suflă nici un vînt...  
 „Natura 'ntreagă-așteaptă a noastră 'mbrățișare,  
 „Ce va zbura prin noapte ca cel mai dulce cânt!

Dar pentru ce, străină la calda mea chîemare,  
 Statuia nepăsării, cu ochiul pironit  
 Pe ochiul meu, se-oprește și fără de mișcare,  
 Și vise și iluzii, îndată mi-a gonit?  
 Să fie oare-a nopții fantomă, vre-o nălucă?...  
 Ași vrea s'o strîng în brațe! căci poate să se ducă  
 Și să rămân tot singur cu jalea mea cea grea.

#### Viziunea.

„Orî unde te vei duce, orî ce vei face 'n lume  
 „Stăpînă'ți sunt și viața'ți de mult este a mea;  
 „In ore de veghere, vei plînge l'al meu nume,  
 „Și eă, 'ți voi fi, poete, conducătoare stea.  
 „In brațele femei, cu sete, prin iubire  
 „Vei căuta amorul, — ce va zbura mereu;  
 „Căci tot, în a ta cale, va sta în nesimțire,  
 „In lume pentru tine voi fi eă, Dumnezeu!

— „Orî cine-ai fi! — de demon saă de Dumnezeire  
 Trimisă 'n-a mea cale și pentru — a mea peire,  
 „Mă jur să mă 'nchin ție, și sufletul să'ți vînd;  
 „Să pot iubi odată, un ceas, să pot o noapte  
 „Să mă imbăt de vise, de sărutări, de șoapte...  
 „Și 'n urmă să'mî îei viața, — cu zorile zburînd!

#### Viziunea.

„Copile! vino 'n brațe'mî, căci buza mea te-așteaptă!  
 „Tristețea tinereții, cu mine o să'ți treci;  
 „De vrei să'ți vezi iubita, privește, te deșteaptă...  
 „Sărutul 'mî-e de ghiță, și brațele'mî sunt reci.



. . . . .  
 —Ce groaznic vis! O frică de moarte mă coprinde.  
 Ce foc, imi arde buza și 'n peptul meu s'aprinde?  
 Intunecoasă noapte! Ce zgomot cobitor  
 Mă face ca să tremur? Afară vântul bate,  
 In sufletu'mi, furtuna cu'un zgomot mugitor  
 Gonește cea din urmă cântare de amor!

E clasul de veghiere și plâng . . . . .  
 . . . . . Singurătate!

Martie, 1883.

Al. Gh. Djuvara.

---

## NOTIȚA

---

Piesa admirabilă ce am publicat în primele trei numere ale acestui an, intitulată „Răpirea Bucovinei“ este de domniș V. Al. Urechia, Nicolae Ținc și Th. Miller. Această piesă a fost scrisă cu ocaziunea aniversării *Răpirei Bucovinei* și era să se reprezinte pe scena Teatrului Național, însă a fost oprită într'un mod arbitrar. Credem a face o plăcere Ceti'orilor noștri, numind astă-zi pe autorii ei, de oare-ce mulți au dorit să-le cunoască numele.

---

## OCHIUL NEGRU

---

### I

Intr'o splendidă serată când acorduri răpitoare  
 Transportase de plăcere inimă june, simțitoare,  
 O femeie odinioară într'un bal am întâlnit,  
 La a căreia iubire am rămas pe loc uimit.  
 Și privind în ochiu'i negru văzu'i lacrimi de 'ntristare,  
 Iar pe buzele'i pălite rătăcind zimbiri amare;  
 Le-am văzut, de și ascunse, le-am văzut și 'mi-au trădat  
 Suferința, grea și mută, ce-al ei suflet a 'nnecat.  
 O! în van vrea să'și ascunză dorul. Eă il știu prea bine!  
 Și 'mi-aș da cu bucurie, mi-aș da sufletul din mine  
 Ca să pot a sorbi roă ce în ochiu'i am văzut,  
 Ca să șterg, dupe a ei față, umbra dorului ei mut;  
 Ca să fac ca ochiu'i negru făr' de lacrimi să lucească,  
 A ei buză întristată radioasă să zimbească

Și, uitând a ei răstrijte și trecutul ei de dor,  
Să desmierde 'n al ei suflet dulci speranțe 'n viitor.

## II

'Mă-a spus multe ochiul negru, 'mă-a spus multe în tăcere  
Și-a vărsat și 'n al meu suflet a lui tainică durere :  
'Mă-a spus cum o soartă crudă, un destin amar, cumplit.  
Ale ei iluzii scumpe fără milă le-a zdrobit !...  
Sta ascuns pe jumătate sub o pleopă obosită  
Ațintind lumea din juru'i c'o privire rătăcită ;  
Treceaă toți cu nepăsare ! Raza'i tristă m'a atins,  
'Mă-a vorbit !... și al meu suflet de iubire s'a încins.

. . . . .  
Dar, vai, nu e cu putință să privesc decât pe-ascuns  
A ei față 'ndușoată, al ei ochiū de dor pătruns.  
Și de-atunci, cu ochiul negru, plâng cu lacrăma'i fierbinte,  
Dar în pieptul meu se'neacă în delir ori ce cuvinte  
Îngânând a ei durere, suspinând pe soarta sa  
Năbușesc în mine dorul, făr'ăi spune ei ceva.

N. ȚINCU.

---

## E L E G I E

---

O revedeam adesea, și inima-mă simțea  
O dulce mângâiere, când mă 'ntâlneam cu ea...  
N'aveam nici o speranță s'o fac să mă iubească  
Și n'așteptam la dânsa nici chiar ca să'mă zîmbească.  
Când marmora se schimbă în cruce de mormânt,  
Deșert îți este plânsul, deșert ori-ce cuvânt !  
Eram sătul, privind'o, de-atâta răutate,  
Să mai doresc pe față-i să ved o bunătate ;  
Eram sătul, de-asemeni, de-atâtea suferinți  
Să pot hrăni în suflet și alte noi dorinți...  
Dar o priveam, intocmai precum se 'ntâmplă-adesă,  
Vezând câte-o statuē, din minte ce nu'ți iese,  
Să'ți mai întorci privirea din nou ca s'o admiri,  
De și nu afli 'ntr'ênsa nici suflet, nici simțiri,

Ce 'mî pasă, dacă dînsa, — gîndeam pe-atunci în mine, —  
Rămăne-aceiași floare sêlbatică, 'n ruine!...  
Ce 'mî pasă!.. În iubire nesocotești ori-ce  
Și nu te 'ntrebî, de suferî, prin cine, sau de ce?...  
Orbirea te coboară l'atata umilință,  
Incât ajungi în nimenî să nu mai puî credință,  
Decât în două stele, umbrite între gene  
Sub cea mai minunată arcadă de sprincene.  
De-ar fi cât de departe acele două stele,  
Îți pare că privirea 'ți-o 'mpreunezi cu ele,  
Și tocmai când la ceruri ajuns te socotești,  
Atunci te afli singur și-atata de departe!..  
Atunci, de fericire durerea te desparte  
Și stelele iubite de-abia le mai zărești!..  
Dar cine poate-ajunge l'atata fericire,  
Să 'mî fi rămas și mie să sper l'a sa iubire!..  
Eû, poate prevăzusem destinul meu fatal,  
Dar vream ca disperarea s'o duc până la mal...  
Și-aci, nici flori, nici ierburî prin care să găsească  
Iubirea-mî obosită vr'un limpede izvor!..  
Nimic!.. Decepțiunea veni să 'mî nimicească  
Și cele de pe urmă speranțe de amor!.

De-atunci, în tot-d'a-una, când o 'ntelneam, privirea  
Imî rămănea asupra-î, cerîndu-î fericirea ;  
De-atunci în tot-d'a-una și 'n vis o urmăream  
Și nopți de nedormire, pe gînduri le pierdeam!  
Dar inima, de lacrimi devine oțelită ;  
Iubirea, de durere rămăne 'nnăbușită,  
Și lumea te numește atunci, nepăsător,  
De și în nepăsare s'ascunde-un trist amor!  
Atunci, nici dor, nici lacrimi nu pot să'ți readucă  
Puterea tinereței, ce-o simți că se usucă,  
Ci 'ntocmai ca murindul, privind calăul tîu,  
Il ierți, simțînd o milă de sufletu-î cel rău!  
Calăul pentru mine fusese ea, ce 'n lume  
Știuse-așa de lezne odihna să'mî sugrume.

O ! Cătă mulțumire, nu simți atunci, când ști  
 Că mort, mai poți calăul să'l afli printre vii !  
 Și eū, v&eacute;zend'o &acirc;nc&eacute;, in mine se n&acirc;ștea  
 O dulce mulțumire, c&acirc;nd m&eacute; 'nt&eacute;lneam cu ea !  
 Speranța o pierdusem, s'o fac s&acirc; m&eacute; iubeasc&acirc;  
 Și n'așteptam vre-odată nici chiar ca s&acirc;mi zimbeasc&acirc;.  
 C&acirc;nd marmora se schimb&acirc; in cruce de morm&eacute;nt,  
 Deșert r&eacute;m&acirc;ne pl&acirc;nsul, deșert or&ic;e cuv&eacute;nt !

Dar nu a fost se vede de-ajuns at&acirc;ta jale ;  
 C&acirc;ci ast&acirc;-z&icirc;, f&acirc;r&acirc; urm&acirc;, 'mi-a disp&acirc;rut din cale,  
 Și dac&acirc; dupe-at&acirc;ta zadarnic&acirc; trudire,  
 Ce 'mi-a 'nnegrit in fața și lume și feme&icirc;,  
 Eū n'am avut r&eacute;splat&acirc; s&acirc; am a s&acirc; iubire,  
 De ast&acirc;-z&icirc; nu'm&icirc; r&eacute;m&acirc;ne nici chiar disprețul ei...

Th. M. Stoenescu.

---



---

## JULES VERNE

### Nenorocirile unui Chinez în China. <sup>1)</sup>

(Urmare)

#### Capitolul XIII.

#### C&acirc;ntecul celor cinc&icirc; veghier&icirc; ale Centenarie&icirc;.

---

Acum puntea, care purta &acirc;nc&eacute; semnele acelu&icirc; rezb&eacute;l pe statu&icirc;le sale schilodite, era liber&acirc;.

Wang, obosind, se tr&acirc;nti de-a curmezișul șoselei. Kin-Fo și cu cei l&acirc;și printr'o opintire puternic&acirc;, se apropiar&acirc; de el. Dou&eacute;-zeci, pe urm&acirc; cinc&icirc;-spre-zece, și in fine numai zece pași îi mai desp&acirc;rț&icirc;ia.

Nu mai era de incercat pentru a'l prinde prin vorbe nefolositoare, pe care nu putea s&acirc; nu vo&icirc; s&acirc; le auz&acirc;. Trebu&icirc;ia ajuns, apucat, legat la trebuinț&acirc;... Pe urm&acirc; va urma r&acirc;fu&icirc;iala.

Wang, v&eacute;zend c&acirc; are s&acirc; fie prins și fiind-c&acirc;, printr'o inc&acirc;p&acirc;ținare nepriceput&acirc;, p&acirc;rea c&acirc; nu dorește s&acirc; se afle fața 'n fața cu elevul s&eacute;u, voi s&acirc; 'și rișce viața pentru a sc&acirc;pa.

In adev&eacute;r, dintr'o s&acirc;ritur&acirc; era pe balustrada punței și de acolo se repezi in Pei-Fo. Kin-Fo se opri pușin și strig&acirc; :

---

<sup>1)</sup> Cu num&eacute;rul de fața traducerea acestui roman va fi continuat&acirc; de D-nul Stelian Grozea.

— Wang! Wang!

Pe urmă luându'și și el o hotărîre :

— Il voi avea viu! strigă aruncându-se și el în fluviu.

— Creg? zise Fry.

— Fry? zise Creg.

— Două-sute de mii de dolari în apă!

Și amîndoi, sărind balustrada, alergară în ajutorul ruinătorului client al *Cen-tenariei*.

Căți-va dintre următorii voluntari îi urmară. Era tocmai un joc de clovni.

Dar zelul le-a fost de geaba. Kin-Fo, Fry-Creg și cei lalți, îndemnați de gândul că ei vor primi recompensa, puteau să răscoliască mult și bine prin Pei-ho, Wang nu se mai găsea. Negreșit că luat de curentul apei, filosoful a fost dus departe.

Nimeni nu știa să spuie dacă Wang, aruncându-se în apă, a vrut numai să scape de următorii săi că din vre-o cauză misterioasă a vrut să'și curme viața.

Două ceasuri în urmă, Kin-Fo, Creg și Fry, desperați, dar bine uscați și în-tăriți, împreună cu Sun, deșteptat tocmai în toiul somnului și bombănind într'una, apucară calea către Pé-King.

## Capitolul XIV.

### Patru orașe într'unul.

Pé-Tché-Ji, cea mai septentrională din cele opt-spre-zece provincii ale Chinei, e împărțită în nouă departamente. Capitala unuia din aceste departamente este Chun-Kin-Fo, adică : «oraș din cele dintâi care se supun cerului». Acest oraș e Péking

În Péking sunt două orașe deosebite, despărțite cu un bulevard lat și un mur fortificat : unul, care este un paralelogram rectunghiular, e orașul chinezesc ; cel-lalt, aproape un patrat, e orașul tartar, care și el conține două alte orașe : orașul Galben, Hoang-Tching, și Tsen-Kin-Tching, orașul Roșu sau orașul Interzis.

Altă dată această ingramădire avea peste două milioane de locuitori. Dar emigrațiunea, provocată de ecstrema mizerie, a redus această cifră la cel mult un milion. Locuitorii sunt Tartari și Chinezii, la cari se mai adaogă aproape zece mii de Musulmani, și o oare care cantitate de Mongoli și Tibertani, care compun populațiunea flotantă.

Pe o întindere de șase leghe, un mur fortificat nalt și lat de la patruzeci până la cincî zeci de picioare, și apărat, din nouă sute în două sute de metre, de niște turnuri ridicate, înconjoară orașul tartar cu un frumos loc de preumblare așternut cu peatră și se unește cu patru enorme bastioane de unghiri, în care se află corpurile de gardă.

Dupe cum se vede, Impăratul, Fiul Cerului, e bine păzit.

În centrul orașului tartar, orașul Galben, pe o întindere de 660 ectare, închis cu

opt porți, conține un munte de cărbune, nalt de trei-sute de picioare, punct culminant al capitalei, un canal, zis »Marea de mijloc,« peste care trece o punte de marmură, două mănăstiri de bonzi și Pei-tha-sse, bonzerie așezată într'o peninsulă, care pare atârnată de-asupra canalului, Peh-Tang, casa misionarilor catolici, palatul imperial, templul cel mare dedicat străbunilor dinastiei domnitoare, templul spiretelor, templul geniului Vânturilor, templul geniului Trăsnetului, templul inventatorului mătasei, templul Impăratului cerurilor, cele cinci pavilioane ale Șerpilor, mănăstirea «Vecinicului Repaos» etc.

Și în centrul acestui patruleter se ascunde orașul Interzis, pe o întindere de opt-zeci de ectare, înconjurat de un șanț canalizat, peste care trec șapte punți de marmură. Bine înțeles că dinastia domnitoare fiind *mantchouă*, cea dintâi din aceste trei cetăți este locuită în mare parte de o populațiune de aceiași rasă. Chinezii sunt dați afară, în orașul anecs.

În acest oraș interzis, înconjurat cu ziduri de cărămidă roșie, încoronată cu olane poleite, intri printr'o poartă din spre Miază-zi, poarta »Curățeniei celei mari« care se deschide numai pentru împărat și împărătesă. Aci se află templul străbunilor dinastiei tartare, care are un acoperiș indoit de olane multicolore; templurile Che și Tsi, închinată spiritelor cerești și pământestii; palatul »Concordiei suverane« rezervat numai pentru ceremoniile de pompă și pentru banchetele oficiale; palatul »Concordiei dn mijloc,« unde sunt portretele strămoșilor Fiului Cerului; palatul »Concordiei protectoare,« a cărui sală centrală e ocupată de tronul împărătesc; pavilionul Nei-Ko, unde se ține consiliul cel mare al imperiului, prezidat de prințul Kong, ministru al afacerilor streine și unchiu despre tată cu ultimul suveran; pavilionul »florilor literare,« unde împăratul se duce o dată pe an ca să interpreteze cărțile sfinte; pavilionul Tchouane-Sine-Tiène, în care se fac jertfe în onoarea lui Confuciu; biblioteca imperială; biroul istoriografilor; Vou-Igne-Tiène, unde se păstrează plăcile de aramă și de lemn destinate la imprimarea cărților; atelierile în care se lucrează vestmintele împărătești; palatul »Curățeniei cerești,« loc unde se discută afacerile familiei; palatul »Elementului pământesc superior,« unde a fost așezată împărăteasa cea tânără; palatul »Meditațiunii,« unde se retrage împăratul când e bolnav; cele trei palaturi unde cresc copiii împăratului; templul rudelor moarte; cele patru palaturi ce au fost rezervate văduvei și femeilor lui Hien-Fong, mort în 1861; Tchou-Sièou-Kong, reședința soțiilor împăratului; palatul »Bunătații preferate,« destinat pentru primiriile oficiale a damelor curții; palatul »Liniștei generale,« cîndat nume pentru o școală a copiilor de ofițeri superiori; palatul »Purificațiunii și al postului«; palatul »curățeniei lui Jade« locuit de prinții de viță; templul »zeului protector al orașului«; un templu de arhitectură tibetană; magazinul coroanei; intențența Curței; Lao-Kong-Tchou, locuința eunucilor, cari în orașul roșu sunt în număr de vre-o cinci mii; și în sfârșit, zidurile acestui oraș mai coprind și alte palaturi care se urcă la patru-zeci și opt, fără să mai numărăm și pe Tzen Kouang-Ko, pavilionul »Luminei purpuri« așezat pe marginea lacului cetății galbene, unde, în 1873 Iunie 19, fură

admiși în fața împăratului cei cinci miniștri, al Statelor-Unite, al Rusiei, al Olandei, al Engliterei și al Persiei.

Ce forum antic a avut vre-o dată o atâta imbulzială de edificări, diferite în forme și îmbogățite cu lucruri prețioase? Care oraș, care capitală din Statele europene ar putea oferi atâta nomenclatură?

Și la această enumerațiune, mai trebuie adăogat și Quane-Chéou-Chane, palatul verei, situat la două leghe departe de Péking. A fost distrus la 1860, și de-abia se pot regăsi, printre ruine, grădinile lui «cu o lumină perfectă și cu o lumină liniștită», colina «izvorului lui Jade», muntele celor «zece miș de Lungi vîțuirii!»

Orașul Galben e înconjurat de orașul tartar. Aci sunt legațiunile franceză, engleză și rusă, spitalul Misiunilor Londrei, misiunile catolice de Est și de Nord, vechile grajduri de elefanți, în care nu se mai află decât unul, și acela chîtor și centenar. Tot aci se mai găsește turnul Clopotului, cu acoperișul roșu înconjurat de olane verzi, templul lui Confuciu, mănăstirea celor o mie de Lama, templul lui Faqua, vechiul observator cu turnul mare, gros și patrat, Yamenul Iezuiților, Yamenul Literaților, unde se trec egzamenele literare, și mai sînt și arcurile de triumf de Ost și Est. Pe aci curg marea Nordului și marea Trestielor, care vin din palatul de Vară ca să alimenteze canalul orașului Galben. Se mai vîd palaturi în care șed principii de viță, miniștrii financelor, ai riturilor, al rezelului, al lucrărilor publice, al relațiunelor ecsterne; Curtea de Conturi, Tribunalul Astronomic, Academia de Medicină. Totul e amestecat în stradele strimte, pline de pulbere vara, și de apă iarna, mărginite în mare parte de case mizerabile și mărunțele, printre care se ridică câte-un palat al vre-unui dignitar mare, umbrit de arbori frumoși. Pe stradele imbulzite, nu vezi decât câini rătăcind, cămilii mongole încărcate cu cărbuni de pămînt, litiere cu patru sau opt purtători, dupe rangul funcționarului, trăsuri, căruțe cu măgari, care, și săracii, carii, dupe D-l Choutzé, formează o societate independentă de cerșire cu șapte-zeci de miș de dispoați; și în aceste strade acoperite cu un «noroi puturos și negru, zice D-l P. Arène, strade intrerupte de băltoace, în care te afunzi până aproape de genuchii, de multe ori se 'ntîmplă ca vre-un cerșetor orb să se înnece.»

Mai în toate, orașul chinezesc din Péking, care se numește Vai-Tcheng, se aseamănă cu orașul tartar, dar cu toate astea se distinge de el prin câte-va lucruri.

Partea meridională e ocupată de două templuri celebre, templul Cerului și templul Agriculturii, la care se mai adaogă templele zeiței Koanina, al geniului. Pămîntului, al Purificațiunei, al Șearpelui Negru, al Spiritelor Cerului și ale Pămîntului, heleștaiele cu Pești-de-aur, mănăstirea Fayouan-sse, piețele, teatrele, etc.

Acest paralelogram rectunghiular e împărțit, de la nord la sud, de o arteră importantă, numită Strada-Mare, ce pleacă de la poarta Houng-Ting la sud și merge spre poarta Tien la nord. De-a curmezișul e tăiat de o altă arteră mai lungă, care taie pe cea dintâi în unghiul drept, și pleacă de la poarta Cha-Coua, la est, spre poarta Couan-Tsu, la ost. Se numește strada Cha-Coua, și la o sulă de pașii de la punctul de întretăiere a ei cu Strada-Mare locuia viitoarea doamnă Kin-Fo.

Este de amintit că, dupe câte-va zile de la primirea scrisorei care'i anunța ruina, tânăra văduvă a primit o a doua care anula pe cea dintâi și care'i spunea că, mai 'nainte de a se termina a șaptea lună, «frățioru'i» se va întoarce la ea.

Nu mai e nevoie de-a spune că Lé-U, de la acea dată, 17 mai, numără în tr'una zilele și ceasurile. Dar Kin-Fo, în timpul călătoriei sale, al căre'i itinerar fantazist nu voia să'l arate sub nici un preț, nu mai dăduse nici o știre despre el. Lé-ou scrisese la Shang-IIai. Scrisorile'i rămaseră fără răspuns. Deci fie-cine 'și poate închipui în ce neliniște trebuia să fie, pentru că până la această zi, 19 Iunie, nu a primit nici o scrisoare.

Ast-fel, în tot acest timp, tânăra femeie nu 'și-a părăsit nici de cum casa din strada Cha-Coua. Aștepta cu neliniște. Neplăcuta Nan nu era făcută ca să 'i încante singurătatea. Din ce în ce devenia mai ciudată și merita să fie dată afară de o sută de ori pe lună.

Dar câte ore neterminabile și plictisitoare, mai 'nainte ca Kin-Fo să ajungă la Péking! Lé-U le numera și numărătoarea'i părea prea lungă!

Dacă religiunea lui Lao-Tse este cea mai veche din China, dacă doctrina lui Confuciu, promulgată cam pe la aceeași epocă (500 de ani aproape înaintea lui Iristos.) e urmată de împăratul, de literați, și mandarinii cei mari, budismul său religiunea lui Fo numără mai mulți credincioși, — aproape trei sute milioane, — pe toată suprafața globului.

Budismul coprinde două secte distincte, dintre care una are de miniștri pe bonzi, îmbrăcați în cenușiu și îmbroboliți cu roșu, și cea laltă, pe lama, îmbrăcați și imbrobodiți în galben.

Lé-U era budistă din prima sectă. Bonzii o vedeau adesea venind la templul Koan-Ti Miao, consacrat zeiței Koanina. Acolo ea se ruga pentru prietenul său ș-ardea luminări parfumate, cu fruntea prosternată pe scândurile templului.

În acea zi se gândi să revie să mai roage pe zeița Koanina. Avea o presimțire care 'i spunea că un pericol mare amenința pe acela pe care ea 'l aștepta cu atâta nerăbdare.

Lé-U chemă pe Nan și 'i porunci să se ducă să caute o trăsură purtată de brațe în piața Stradei-Mari.

Nan, dupe uritu'i obicei, ridică din umeri și plecă să egzecute porunca ce primise.

În timpul ăsta, tânăra văduvă, rămânând singură, privia trist aparatul cel mut, care nu'i mai reproducea vocea depărtată a celui care lipsia.

«Ah! zicea ea, trebuie ca el să știe, cel puțin, că n'am încetat de a mă gândi la el, și vreau ca vocea'mi să'i repete aceasta la întoarcerea lui.

Și punând în mișcare sulul fonografic, pronunță, cu voce tare, frazele cele mai plăcute pe care 'i le dictă inima.

Nan, intrând repede, întrerupse acest monolog plăcut.

Trăsura cerută aștepta pe domna «care ar fi făcut mai bine să stea acasă».



Lé-U n'o auzi. Plecă numai decât, lăsând pe Nan să bolborosiască cât îi va plăcea, și se sui în trăsură dând ordin ca s'o ducă la Koan-Ti-Miao.

Drumul ce duce acolo e drept. N'ai de cât să cotești strada Cha-Coua, la răspântie, și să mergi pe strada-mare până la Tien.

Dar trăsură nu putea să umble tot așa de lesne. În adevăr, târgul nu încetase încă pe la acea oră, și tot deauna în acea parte a orașului, care e cea mai populată, imbulzala este foarte mare. Pe șosea, baratcile negustorilor din afară făceau din stradă un adevărat bâlci, cu toate strigătele și țipetele lui. Dupe asta veniau oratorii de stradă, cititorii publici, ghicitorii de noroc, fotografi, nerespectoșii caricaturisti ai autorității mandarine, care cu toții zberău și 'și amestecă și ei vocea lor în învălmășala generală. Ici trecea un mort cu pompă mare, care întrerupea circulațiunea; dincolo o nuntă, poate nu așa de veselă ca convoiul funebru, dar tot atât de învălmășetoare. Dinaintea yamenului unui magistrat era adunare. Un păgubaș bătea «toba plângerilor» pentru a reclama ajutorul justiției. Ingenuchiat pe peatra «Léou-Ping, un rău-făcător suferia bătaia cu nuțelele, păzit de soldații poliției cu boneturi *mantchouï*, cu moțuri roșii, cu sulite scurte, și cu două săbii într'o teacă. Mai încolo, câți-va Chinezii nesupuși erau legați unul de altul prin ajutorul coadelor lor și duși la poliție. Mai departe, un netrebnic, cu mâna stângă și piciorul drept băgate în cele două găuri ale unei scândurii, mergea schiopătând ca un animal ne mai văzut. Pe urmă un hoț, închis într'o cutie de lemn, din care nu putea să scoată de cât capul, și lăsat la mila publicului, iar alții purtând pedeapsa cu boii împovărați de greutatea jugului. Toți acești nenorociți căutați neapărat locurile cele mai umbrate de lume, cu speranța ca să câștige mai mult, speculând mila trecătorilor, în paguba celor-l-alți săraci de toate soțurile, ciungii, șchiopi, paralitici, cârduri de orbii conduse de câte un chior, și deosebiții schilogi, adevărați ori prefăcuți, cari furnică prin orașele Imperiului Florilor.

Deci, trăsură înainta cu greu. Cu cât se apropia de bulevardul din afară, cu atât imbulzala devenea mai mare. În sfârșit ajunse și se opri înăuntrul bastionului, care apăra poarta cetății, alături cu templul zeiței Koanina.

Lé-U se dete jos din trăsură, intră în templu, mai întâi ingenuchie și pe urmă căzu cu fața la pământ înaintea statuei zeiței. După acela se îndreptă către un aparat religios, numit «moara de rugăciuni.»

Era un fel de depănător (rășchitor) care la căpătâiul fie-căreia din cele opt spițe avea niște fășii mici, ornate cu sentințe sfinte.

Lângă aparat, uu bonz aștepta cu gravitate pe evlavioși și mai cu seamă prețul evlaviei.

Lé-U dete slujbașului lui Buda câți va taeli, destinați a veni în ajutor la cheltușelile cultului; pe urmă apucă cu mâna dreaptă manivela aparatului, și, punându-și mâna stângă pe inimă, începu să învârtască ușor. Fără indoială că moara nu se învârtia cu destulă iuteală pentru ca rugăciunea să fie bine făcută.

«Mai iute!» îi zise bonzul, încorajînd'o cu mâna.

Și Lé-ou depăna mai tare!

Dupe un stert de oră de depănare, bonzul incredință că dorințele celei ce se ruga vor fi îndeplinite.

Lé-U făcu iarăși mătăni înaintea statuei zeiței Koanina, eși din templu și se sui în trăsură pentru ca să plece acasă.

Dar, cum intrară în Strada-Mare, purtătorii trăsorei trebuiră să se dea repede la o parte. Niște soldați imbrânceau poporul cu obrăznicie. Era ordin ca toate prăvăliile să se închiză. Stradele transversale erau închise cu pânze albastre păzite de către *tipaș*.

O parte din stradă era ocupată de un cortegiū numeros, care înainta cu zgomot.

Era împăratul Koan-Sin, al cărui nume însemnează «Continuațiune de glorie», și se întorcea în plăcutu'i oraș tartar, a cărui poartă centrală trebuia să se deschiză înaintea lui.

După cele două vedete din cap venia un ploton de ecsploratori, urmat de altul de lăncieri, așezați pe două rânduri și ducând un baston în bandulieră.

Dupe ei, o grupă de ofițeri cu ranguri înalte duceau umbrela galbenă cu ventilatoare, împodobită de strigoii care reprezentează emblema împăratului, precum fenicele este emblema împărătesei.

În urmă se ivi litiera împărătească, cu tronul înalt și îmbrăcat în galben, susținută de șase-spre-zece purtători, cu haine roșii împodobite cu flori albe și loricăți cu jiloci de mătăsa pichetată. Escorta era compusă din principii de viță și din dignitari, toți călări pe niște cai îmbrăcți cu mătase galbenă, semnal nobletei înalte.

În litieră ședea răsturnat Fiul Cerului, văr cu împăratul Tong-Tche și nepot al principelui Kong.

După litieră vânau îngrijitorii de cai și purtătorii de schimburi. În urmă întregul cortej intră pe poarta Tien, spre marea mulțumire a trecătorilor, negustorilor și cerșetorilor, care putură să'și vază iarăși de treburile lor.

Deci și Lé-U putu să 'și urmeze drumul spre casă, unde ajunse după o lipsă de două ceasuri.

Ah! ce surpriză 'i-a păstrat zeița Koanina!

În momentul când se dădea jos din trasura ei, o altă trăsură, prăfuită și trasă de doi măgari, se opri la poartă și din ea se coborî Kin-Fo, urmat de Creg-Fy și Sun!

— D-ta! D-ta! strigă Lé-U, neputnând crede vederile sale!

— Mica mea surioară! răspunde Kin-Fo, mă așteptai?...

Lé-U nu'i răspunde. Îl luă de mână și 'l duse în iatac, în fața aparatului fotografic, marturul de încredere al îngrijorărilor ei!

— N'am încetat nici o dată de a te aștepta, scumpă inimioară, cusută cu flori de mătase!" îi zise ea.

Și dispedcând sulul, apăsă pe resort, care 'l puse în mișcare.

Kin-Fo auzi atunci o voce blândă repetând tot ce zisese, cu câte-va ceasuri mai înainte, dragălașa Lé-U:

— Vino, frațiorul meu iubit! Vino lângă mine! Inimile noastre să nu

se mai despartă de-acum înainte ca și stelele Păstorului și a Lirei! Numai la întoarcerea ta mă gândesc...

Aparatul tăcu o secundă... numai o secundă. Pe urmă, începu iar; de astădată ănsă cu o voce ascuțită:

— N'ajunge să ai numai o stăpână, trebuie să mai îți vie și un stăpân în casă! Prințul Ien să'i sugrume pe amândoi!

Vocea era foarte bine cunoscută. Era vocea servitoarei Nan. Nesuferita „zgribitoroaică“ continuase de vorbit și după ce plecă Lé-U, aparatul funcționând încă, îi înregistrează vorbele necugetate de care ea nici habar n'avea!

Slujnice și slugi, ferți-vă de fonografuri.

Chiar în ziua aceia, Nan 'și lua ziua bună, și, pentru a'i face vânt pe poartă, nu așteptară nici chiar cele din urmă zile ale lunei a șaptea.

## Capitolul XV.

O surprindere și pentru Kin-Fo și pentru cititorii.

Nimic nu mai împedica cununia bogatului Kin-Fo, din Shang-Hai, cu plăcuta Lé-U, din Péking. Numai peste șase zile ecspira termenul dat lui Wang pentru ca să'și îndeplinească făgăduiala; dar bietul filosof a plătit cu viața fuga'i nepricepută. De-acum înainte nu mai era nici o teamă. Decî, cununia putea să se facă. Hotărîră ziua de 25 Iunie, zi din care Kin-Fo voise să facă ziua lui de înmormântare!

Numai atunci Lé-U cunoscă tot șiretlicul astei întâmplări. Numai atunci află prin câte pericole,—care de care mai boacâne,—trecu acela care, dupe ce mai întâi n'a voit s'o sărăciască și al doilea s'o lase văduvă, venia ca s'o facă fericită.

Dar, aflând de moartea filosofului, nu putu să se ție de a nu plînge. Ea 'l cunoștea și'l iubiă. N'a fost el cel dintâi om care cunoștea iubirea ei pentru Kin Fo?

— Bietul Wang! zise ea. N'o să ne vază cununați!

— Da! Bietul Wang! răspuse Kin-Fo, căruia și lui de asemeniă 'i părea rău de tovarășul tinereței sale, de acela care 'i-a fost prieten douăzeci de ani.—Și cu toate astea, adăogă el, m'ar fi omorît dupe cum a și jurat ca s'o facă!

— Nu, nu! zise Lé-U, clătînd din cap. Și poate că pentru ca să nu îndeplinească această făgăduială înfiorătoare s'a înecat în Pei-ho!

Vai! această închipuire, că Wang ar fi voit să se inee pentru ca să scape de însărcinarea de a'și îndeplini făgăduiala, era foarte de crezut! Și, în această privință, Kin-Fo cugeta ca și Lé-U. Decî Wang era plîns de două inimi tinere, din care amintirea lui nu se va mai șterge nici o dată.

Nu mai e nevoie de a spune că, în urma întâmplărei de la puntea Palikao, gazetele chinezești încelară de a mai reproduce anunțurile ridicule ale onorabilului William Y. Bidoulph, ast-fel că neplăcuta celebritate a lui Kin-Fo peri tot așa cum a venit.

Dar Creg și Fry, ce-aș să se mai facă acum? Nicî vorbă că erau însărcinați să apere interesele *Centenariei* până la 30 Iunie, adică încă zece zile, dar, ce e drept, Kin-Fo, de acum înainte, nu mai avea nevoie de îngrijirile lor. Mai putea să mai fie temerea că o să'l omoare Wang? Nu, pentru că Wang murise. Puteau ei să mai creadă că clientul lor are să ridice mâna asupra lui însuși? Nicî asta nu se mai putea. Kin-Fo de acum voia să trăiască, și încă să trăiască bine și cât s'ar putea de mult. Decî, necontenita supraveghere a lui Fry-Creg nu mai avea de ce să mai fie.

Dar, lăsând aste toate la o parte, aști doi oameni ciudați erau oameni de treabă. Îngrijirile lor au fost în tot momentul foarte serioase, cu toate că nu se răsfrângeau de cât asupra clientului *Centenariei*. Kin-Fo îi rugă decî ca să fie față la cununia lui și ei primiră.

— De-almintrelea, zise glumind Fry către Creg, o cununie e mai în tot-d'una o sinucidere!

— Iți dai viața căutând să 'ți-o păstrezi! răspuse Creg zimbînd plăcut.

Nan, chiar în ziua următoare izgonirei ei, fusese înlocuită cu o persoană mai cum se cade. Una din mătușele logodnicei lui Kin-Fo, D-na Lutalu, venise ca să'i ție loc de mumă până la cununie. D-na Lutalu, femeia unui mandarin de al patrulea rang, clasa a doua, cu nasturi albaștri, vechi cititor împărătesc și membru în Academia de Han-Linî, avea toate însușirile fizice și morale cerute pentru îndeplinirea cu demnitate a acestor funcțiuni.

Cât despre Kin-Fo, nefînd dintre acei Chinezî cari iubesc vecinătatea palaturilor, voia ca îndată dupe cununie să părăsiască Pékingul. Și nu va fi cu adevărat fericit până nu'si va vedea femeia asezată în yamenul lui cel bogat din Shang-IIai.

Decî își căută niște încăperi, numai pentru cât-va timp și le-a găsit, tocmai, dupe placul lui, la Tiène-Fou-Tang, «Templul Fericirei Cerești,» otel și birt foarte indestulător, lângă bulvardul Tiène-Men, între orașul tartar și cel chinezesc. Tot acolo se mutară și Creg-Fry, cari, din obicinuință, nu se puteau hotări să se despartă de clientul lor. Sun, în cât îl privește, și-a luat iarăși slujba lui, bombănind tot-dea-una, dar avînd grije să se încredințeze mai întît dacă nu are a face cu vreun fonograf indiscret. Întîmplarea cu Nan îl făcu să fie mai cu băgare de seamă.

Kin-Fo avu plăcerea de-a regăsi la Péking doi amici din Canton, pe negustorul Yin-Pang și pe literatul Houal. Pe de altă parte, cunoștea pe câți-va funcționari și negustori din capitală, cari cu toții găsiră de datoria lor ca să'i ajute în aceste împrejurări mari.

Indiferentul de odinioară, elevul impasibil al filosofului Wang, acum, era cu adevărat fericit. Două luni de îngrijorări, de neliniște, de framântări, întreg acest răstimp turburat al egzistenței sale 'i-a ajuns ca să poată prețui aceia ce este, ce trebuie și ce poate să fie fericirea pămîntească. Da! înțeleptul filosof avea dreptate! De ce nu trăia el acum pentru a constata și de astă-dată superioritatea doctrinei sale!

Timpul pe care nu'l întrebuița la pregătirile cununii Kin-Fo 'și'l petrecea

lângă logodnica lui. Și, de când 'l știa lângă dânsa, Lé-U era fericită. Ce nevoie era ca să goliască toate prăvăliile bogate pentru ca s'o înconjure cu daruri mărețe? Ea se gândia numai la el, și'și repeta înțeleptele vorbe ale celebrei Pan-Koei-Pan:

«Dacă o femeie are un bărbat dupe inima ei, il are pentru toată viața!

«Femeia trebuie să aibă un respect fără margini pentru acela al cărui nume 'l poartă și să se observe într'una pe ea ênsăși.

«Femeia trebuie să fie într'o casă ca o umbră curată și ca un simplu eco.

«Bărbatul este cerul femeiei.»

Și pregătirile pentru sêrbătorirea cununiei, pe care Kin-Fo o voia splendidă, înaintău.

Cele trei-zeci de perechi de pantofi brodați, cerute de trusoul unei Chineze erau rânduie în casa din rêsântia Cha-Coua. Cofeturi, fructe zaharosite, praline, siropuri, portocale, întreaga cofetărie Sinuyan, stofele de mătase cele mai frumoase, boabele de petre prețioase, aurul lucrat cu mult gust, inelele, brățările, cutiile de unghii, acele de cap, etc., toate nimicurile încântătoare ale meseriei pekineze de petre prețioase se îmbulziau în iatacul logodnicei.

În ciudatul Imperiu de mijloc, o fată, mărîtându-se, nu aduce nici o zestre ci e chiar cumpărată de rudele bărbatului său de bărbat ênsuși, și, dacă nu are frați, are dreptul să moșteniască numai o parte din averea părintească, ca și cum tatăl ei murind ar fi poruncit aceasta înadins. Aceste condițiuni sunt de obicei regulate de către niște mijlocitori cari se numesc „mei-jin“, și măritișul nu se face decât după ce scot la capăt cu aceste formalități.

Atunci prezentează pe logodnică rudelor mirelui. Acesta nu o vede, și nu o va vedea, decât atunci când ea va sosi în trăsura închisă la casa conjugală. În acest moment, cel care ține cheia trăsurei o dă mirelui. El deschide trăsura. Dacă logodnica 'i place, îi întinde mâna; dacă nu 'i place, închide cu repeziciune poarta și toate legăturile se rup, cu condițiune ca părinții logodnicei să rămâie stăpâni pe arvună.

Lucruri din aceste nu se puteau întâmpla la cununia lui Kin-Fo. El își cunoștea logodnica și nu avea s'o cumpere de la nimeni. Decî lucrurile se făceau mai repede.

Sosi și 25 Iunie. Totul era pregătit.

După obicei, trei zile de-a rândul, casa în care ședea Lé-U era luminată pe dinăuntru. Trei nopți de-a rândul, d-na Lutalu, care reprezenta familia miresei, a trebuit să nu doarmă nici de cum, — pentru ca să pară că e tristă în momentul când mireasa va părăsi casa părintească. Dacă părinții lui Kin-Fo ar fi trăit, și casa lui ar fi fost tot astfel luminată, în semn de doliu, «pentru că însurătoarea fiului se crede a fi privită ca închipuirea morții tatălui, și că fiul pare că 'i urmează atunci,» zice Hiao-Kiéou-Tchouen.

Dar dacă aceste obiceiuri nu 'și avea locul la cununia a două ființe cu totul stăpâne pe persoanele lor, apoi mai erau altele pe care trebuia să le facă.

Astfel dar, nici una din formalitățile astrologice n'a fost lăsată la o parte. O-

roscoपुरile, trase dupe toate regulile, arătau o mare potrivire de destinuři și fire. Epoca anului, mersul lunei, se arătau favorabile. Nicı o cununie nu s'a mai intımpat să se arate cu așa semne imbucurătoare.

Primirea miresei trebuia să se făcă la opt ore seara în otelul „Fericirei Cerești“, adică mireasa era să fie dusă cu alai la casa mirelui. În China, nu se obișnuiește a trece pe la ofișerul civil, nicı pe la popă, bonz, lama, sau altul.

La șapte ceasuri, Kin-Fo, însoțit tot de Creg și Fry, cai străluciau ca marturii unei căsătorii europene, își primia prietenii în pragul ușei.

Ce asalt de politețe! Aceste persoane nobile fuseseră invitate pe hărtie roșie, cu câte-va linii de slove microscopice: „D-l. Kin-Fo, din Shang-Hai, salută cu umilință pe D-l... și'l roagă cu mai mare umilință încă... să asiste la umila sərbătorire...“ etc.

Toți veniseră ca să facă onoare mirilor și să se împărtășiască din bogata masă păstrată pentru bărbați, pe când femeile se vor aduna la o altă masă pregătită numai pentru ele.

Venise negustorul Yin-Pang și literatul Houal. Pe urmă, câți-va mandarinii cari aveau la pălăria-le oficială globulețul roșu, mare cât un ou de porumb, și care arăta că acești mandarinii aparțineau celor dintâi trei ordine. Alții, de categorie mai mică, aveau numai nasturii albaștri opaci sau albi opaci. Cea mai mare parte erau funcționarii civili, de origină chineză, astfel cum trebuiau să fie prietenii unui Shanghaian, inimic al rasei tartară. Toți, cu haine frumoase, cu rochi scinteietoare, peptănați ca de sərbătoare, făceau uu cortej impunător.

Kin-Fo, — ast-fel cerea politețea, — îi aștepta tocmai la intrarea otelului. Indată ce au sosit, îi conduse în salonul de primire, dupe ce 'i-a rugat de câte două ori ca să bine voiască a trece înaintea lui, la fie care ușe ce le-o deschidea servitorii imbracați în haine de ocaziune. Kin-Fo îi striga pe „nobilul lor nume“, îi întreba despre «nabila lor sănătate», se informa despre «nobilele lor familii». În sfârșit, un observator chiar al mărunțișurilor civilizației copilărești și oneste n'ar fi găsit nimic care să nu fie la locul lui în atitudinea lui Kin-Fo.

Creg și Fry admiraü politețea clientului lor; dar tot de o dată nu'l pierdeaü nicı de cum din vedere.

Aceiași ideie le veni amândorora de o dată. Dacă, prin imposibilitate, Wang nu s'ar fi innecat dupe cum se credea?... Dacă s'ar întâmpla să se fi furișat printre invitați?... Al două zeci și patrulea ceas din a două-zeci și cincea zi de Iunie, —ceasul cel din urmă,—nu venise încă! Tai-pingul nu era dezarmat încă. Dacă, în cel din urmă minut?....

Nu! Lucrul nu părea adevărat, dar or și cum era cu puțință. Decı Creg și Fry, pentru ca să'și împace cugetul, se uita cu băgare de seamă la toată lumea care intra... Dupē toată socoteala, nicı o față nu li se păru de hănuit.

În acest timp, logodnica plecase de-a-casă, strada Cha-Coua, într'o trăsură închisă.

Deși Kin-Fo nu voise să'și imbrace costumul de mandarin, pe care tot logod-

nicul are dreptul a'î îmbrăca, — în onoarea instituțiunei căsătoriei pe care legislatorii bătrâni o stimaă foarte mult, — Lé-U se conformase regulamentelor înaltei societăți. Strălucia într'o îmbrăcăminte cu totul roșie, făcută dintr'o ștofă frumoasă de mătase brodată. Fața ei, cum am zice, se ascundea dupe un vël cu mărgăritare mărunțele, care păreau că picurează din diadema cea bogată care 'î încingea fruntea cu un cerc frumos de aur. Petrării și florî artificiale îi instelau părul și coadele 'î negre. Nicî vorbă, că lui Kin-Fo 'î va părea și mai încântătoare, când se va coborî din trăsură pe care 'î-o va deschide el cu mâna lui.

Cortejul porni, ocoli răspântia pentru a intra în Strada-Mare și a merge înainte pe bulevardul Tiène-Men. Nicî vorbă că, dacă ar fi fost o înmormântare în loc de cununie, cortejul ar fi fost mai măreț, dar, cu toate astea și cel de față merita ca trecătorii să se oprîască pentru a 'l privi trecënd.

Prietenele și tovarășele miresei urmau după trăsură, ducënd cu ele în mare alai feluritele lucruri din trusou. Douë zeci de muzicanți mergeau înainte făcënd mare gălăgie cu instrumentele lor de alamă, printre care era și gongul sonor. De jur-împrejurul litierei erau o mulțime de masalagiî cu masalale și felinare în miî de culorî. Mireasa era nevêzută pentru nimenî. Primele priviri, pentru care eticheta o păstra, era ale mirelui ei.

Asfel mergënd, și în mijlocul unei imbulzeli zgomotoase de popor, cortejul ajunse pe la opt seara la otelul «Fericirei Cerești.»

Kin-Fo ședea la poarta otelului bogat împodobită și aștepta sosirea litierei pentru a 'î deschide poarta. După ce 'î va deschide poarta, îi va ajuta miresei să se dea jos și o va conduce în apartamentul rezervat, unde amindoî vor saluta cerul de patru orî. În urmă, tot amindoî, se vor duce la masa de nuntă. Mireasa 'și va încovoia de patru orî genuchiî înaintea bărbatului ei, și el la rândul lui îi va încovoia de două orî înaintea ei. Vor răspândi două sau trei picături de vin sub formă de libațiunî. Vor oferi câte-va demâncări spiritelor intermečiare, și atunci li se va aduce două cupe pline. Le vor sorbi pe jumătate, și, amestecând restul numai într'una, vor bea unul după altul, și cununia s'a isprăvit!

Litiera sosi. Kin-Fo 'î eși înainte. Un cavaler de onoare îi dete chefa. El o luă, deschise ușa, și întinse mâna către frumoasa Lé-U, care era cu totul emoționată. Mireasa se coborî ușor și strêbătu mulțimea de invitați, cari se aplecară cu respect ridicând mâna în dreptul peptului.

În timpul când Lé-U era să pâșiască pragul porții otelului, se dete un țignal și de o dată se ridicară în vèzduh niște zmeurî luminoase, care legănav printre adierea vântului de seară inchipuirile lor multicolore de șerpî, fenici și alte embleme ale căsătoriei. Porumbei eolienî, avënd legat de coadă câte-un aparat mic sunător, zburară și umplură vèzduhul cu o armonie cerească. Săgeți de focuri de artificii, în miimi de fețe, se ridicară șuerând și din mănunchiul lor luminos căzu o ploaie de aur.

De-o dată, se auzi un zgomot depărtat pe bulevardul Tiène-Men. Erau niște strigăte printre care se deosebîau sunetele limpezî ale trompetei. În urmă se făcea tăcere și după câte-va minute zgomotul iar începea.

Alarma se apropie și intră în strada în care se oprise cortejul.

Kin-Fo asculta. Prietenii lui, nehotărâți, voiau ca mireasa să intre în otel.

Dar îndată strada se umplu de o mișcare neobicinuită. Sunetele trompetei se măria apropiindu-se.

— Ce e asta? întrebă Kin-Fo.

Lé-U își schimbă față. O presimțire secretă îi măria bătăile inimii.

Mulțimea intră în stradă, inconjurând pe un erold cu uniformă de a imperiu-lu, care erold era escortat de mai mulți *tipai*.

În tăcerea generală, eroldul aruncă numai vorbele următoare, cărora le urmă un murmur surd:

«Impărăteasa cea văduvă a murit!

Interdicțiune! Interdicțiune!»

Kin-Fo înțelese. Întemplantarea aceasta 'l lovia de-a dreptul. Nu putu deci să-și oprască o mișcare de mânie!

Se decretase doliul imperial pentru moartea văduvei împăratului trecut. Pe tot timpul ce 'l va ficsa legea, va fi oprit or și cine de a 'și rade capul, va fi oprit or și cine de a da serbări publice or reprezentațiunii teatrale, tribunalele vor fi închise și or ce lucru privitor la căsătorie va fi de asemenea oprit!

Lé-U, întristată dar coragioasă, își făcea inimă bună pentru ca să nu mai adaoge la supărările logodnicului ei, și luând de mână pe scumpul ei Kin-Fo:

— Să așteptăm, îi zise cu o voce care se silia să ascunză turburarea de care era zbuciumată.

Dupe aceia se urcă iarăși în litieră și se întoarse acasă. Și veseliele încetară, prietini întristatului Kin-Fo se despărțiră făcându-i complimente de condoleanță.

Nu mai era vorbă să te împotrivești decretului împărătesc de interdicțiune!

De sigur, geniul cel rău se ținea într'una dupe urmele bietului Kin-Fo. Ancă o ocaziune dată lui pentru ca să se folosească de lecțiunile de filosofie pe care 'l le-a dat vechiul său profesor!

Kin-Fo rămăsese singur cu Creg și Fry în apartamentul deșert al hotelului „Fericirei Cerești“, al cărui nume acum îi părea o batjocoră omoritoare. Timpul de interdicțiune putea să fie prelungit dupe bunul plac al Fiului Cerului! Și el care 'și făcea socoteală că are să se întoarcă numai de cât la Shang-Hai, pentru ca să-și ducă mireasa în bogatul lui Yamen și să-și ducă viața în această stare nouă!..

Cu un ceas în urmă, veni un servitor și 'i dete o scrisoare, pe care un om o adusesese chiar atunci.

Kin-Fo, cum cunoscuse scrierea adresei, dete un țipăt.

Scrisoarea era de la Wang și iata ce zicea:

„Amice, n'am murit, dar, cum vei primi scrisoarea asta, n'am să mai trăiesc!

„Mor pentru că n'am curajul să mă țiu de făgăduială; dar, fii liniștit, am regulat eu toate.

Am dat scrisoarea ta lui Lao-Shen, o căpetenie de Tai-ping și vechiă tovarăș al meu. El va avea și inima și mâna mai tare de cât mine și va îndeplini înfioră-



toarea sarcină pe care m'ai făcut s'o primesc. Decî capitalul asigurat pe capul t u cade asupra lui, 'i 'l-am dăruit e ,  i'l va primi c nd te va omorî !...

„Adio! Mor mai 'nainte ta! Pe curând, prietine! Adio!

(Va urma.)

„Wang!“

Stelian Grozea.

## MACSIME

Sunt oameni cari se silesc a face bine, pentru a putea mai tarziu să facă rău fără a fi pedepsi .

\* \*  
\*

Un om de spirit ar fi foarte incurcat, dacă nu s'ar afla intr'o societate de nerozi.

\* \*  
\*

Cei care se aplică prea mult la lucruri mici, devin de ordinar incapabili pentru cele mari.

\* \*  
\*

Interesul care orbe te pe uni , servă de lumină pentru al ii.

\* \*  
\*

Aman ii nu văd defectele iubitelor lor, dec t numai atunci, cand nu mai sunt inc nta i de ele.

\* \*  
\*

Amorul  i prudenta sînt in linie opusă: cu cat amorul cre te, cu atat prudenta se mic oreaz .

\* \*  
\*

Un om care nu iube te pe nimeni, este mai nenorocit decât acela care nu este de nimeni iubit.

\* \*  
\*

Oamenii de bun sim  sunt numai aceia pe care 'i găsim de-aceia i idee cu noi.

\* \*  
\*

Femeile nu pl ng pierderea unui bărbat, spre-a ne arăta că l-a iubit, ci pentru a părea lumei că sînt demne d'a fi iubite,

\* \*  
\*

Cum pretindem ca un altul să ne păzească secretul, când noi înșine nu 'l-am putut păzi?

\* \*  
\*

Este mai lezne a începe lucruri noi, decât a termina pe cele deja începute.

\* \*  
\*

Dușmănia celor slabi este mai puțin periculoasă decât amicia lor.

\* \*  
\*

Neîncrederea noastră justifică înșelăciunea altora.

\* \*  
\*

O femeie onestă este o comoară ascunsă; cine ar găsi-o să se ferească d'a se lăuda cu dânsa.

Th. P. Jereghio.

## CELEBRITAȚI CONTIMPORANE

EMILE ZOLA 1)

### I

Sunt nume care par a fi destinate celebrității, care au un sunet frumos și care rămân în memorie. Cine poate uita pe Balzac, Musset, Hugo, de-ar fi auzit numai odată aceste nume scurte și armonioase? Dar, din toate numele literare, numele lui Zola, este acela care ți apare mai sunător și ți rămâne mai repede în memorie.

Zola s'a născut la Paris, în 2 Aprilie 1840. Copilăria sa o petrecu la Aix și tocmai în luna Februarie anul 1858 se reîntoarșe în Paris. Termină studiul liceal, căzu la bacalauriat, și începu de-atunci lupta teribilă cu viața. Lupta fu crâncenă; și în timp de doi ani, viitorul autor al romanelor Rou-

1). Ecstract dupe o scurta biografie a lui Zola de Guy de Maupassant. Dând aci câte-va cunoștințe despre celebrul scriitor naturalist francez, vom urma astfel cu mai multe *celebrități contimporane* sub care titlu și apare în Franța o serie de broșuri, cuprinzând pe scurt biografiile mai multor autorilor francezi ce s'au ilustrat.

gon-Macquart trăea de azi până mâine, mâncând după întâmplare, suferind mult până să dobândească o mizerabilă monedă de cincî banî și vizitând mai des *muntele de pietate* (1) decât birturile unde alții se ospătau cu atâta îndestulare. El începu să scrie versuri; dar slabe, fără formă, fără inspirațiune. O parte din ele au fost publicate de un amic al seü, Paul Alexis.

El povestește că o iarnă întreagă a trăit numai cu pâine muiată în uleiü, uleiü de Aix, trimis de părinții sei și ênsuși declară filosoficește: „Când cine-va are uleiü, nu moare de foame”.

Intr'una din primele lui scierî, intitulată *la confession de Claude*, se găsesc multe detalieri personale, care ne pot da o idee egzactă despre viața lui în acel timp.

În fine, Zola, intră ca funcționar pe lângă casa Hachette. Din acea zi își asigură traiul și încetă de a face versuri pentru a se da cu desăvârșire prozei

Astfel, el publică un volum de nuvele intitulat: *les Contes à Ninon*, într'un stil îngrijit, avënd un farmec real, dar în care d'abia se întrevădea marele talent ce avea să se dezvolte în seria romanelor *Rougon-Macquart*.

După un an, el scrisese *la Confession de Claude*, ce pare a fi ênsăși biografia lui; apoi scrisese *Therese Raquin*, un frumos roman din care s'a extras o minunată dramă; apoi *Madeleine Féral*, roman de-al doilea ordin, în care autorul vedește multe calități de observațiune.

De cât-va timp Zola părăsise casa Hachette și trecu la Figaro. Articolele lui făcură zgomot, *Salonul* seü resculă întreaga republică a pictorilor, și cu această ocaziune colaboră la mai multe ziare, unde numele seü devenea din ce în ce mai cunoscut.

În sfârșit Zola întreprinse opera *Macquart*, la care titlu a mai adăogat: *Istoria naturală și socială a unei familii sub al doilea imperiü*.

Iată cum s'au succedat, până astăzi; diferitele romane ale acestei serii:

*La Fortune des Rougon, La Curée, Le Ventre de Paris, La Conquête de Plassans, La Faute de l'abbé mouret, Son Excellence Eugene Rougon, l'Assoir, Une page d'amour, Nana* și în fine *Pot-Bouille*.

## II

Zola este, în literatură, un revoluționar, adecă un inamic neîmpăct a tot ce-a egzistat.

Orî cine are o inteligență vie, o dorință de inovațiune, orî cine pose-

---

1). Loc unde se împrumuta banî pe emaneturi.

dă calitățile active ale spiritului, este fără voia lui revoluționar, fiind deja oșbit de lucruri prea mult cunoscute.

Deprinși cu romantismul, împovărați de capetele-de-operă ale acestei școli, zdruncinați mereu de avânturi lirice, străbatem apoi perioada de intusiasm, care este perioada de pătrundere a tot ce nu era cunoscut. Dar, cât de frumoasă ar fi, una și aceeași formă, devine tot d'auna monotonă, mai cu seamă pentru oamenii, cari se ocupă numai cu literatura de dimineață până seara și care o au de meserie. Atunci se naște în noi o streină trebuință de schimbare; chiar minunile cele mai mari pe care le-am admirat nebunește, nu ne mai fac nici o impresiune, fiind că le-am cunoscut prea mult. Însfârșit căutăm altceva, s'au mai bine revenim la altceva., dar acest *alt ceva*, îl luăm, îl preschimbăm, îl adăogăm, ni'l însușim, și ne închipuim, adese-oră, că 'l-am născocit înșine.

Iată pentru ce literile merg din revoluțiune în revoluțiune, din stare în stare, din reminișcență în reminișcență; căci acum nimic nu poate fi nou. Victor Hugo și Emile Zola n'au descoperit nimic.

Aceste revoluțiuni se fac mai tot-d'a-una cu mare zgomot, căci publicul, -- obicnuit cu aceia ce egzistă, ocupându-se cu literile numai ca să 'și treacă vremea, puțin inițiat în secretele artei, nepăsător pentru tot ce nu privește interesele sale zilnice, -- nu vrea să fie supărat în admirațiunile lui stabilite, și pune îndoială în tot ce 'l silește să 'și preocupe spiritul, răpindu'l astfel de la meditațiunile lui de afaceri.

Ș'apoi publicul este reținut în această stare, de o parte de literatură staționară deja armata acelor care urmează prin instinct zidurile, -- ridicate, cărora talentul le lipsește cu desăvârșire. Aceștia nu 'și pot imagina nimic mai mult de cât aceia ce egzistă, și când li se vorbește de încercări noi, îi răspund cu ifos: „Nu se poate face ceva mai bun, de cât aceia ce este.” Acest răspuns e drep; dar admitând mereu că nu vom putea face ceva mai bun, am putea cel puțin admite să facem alt-ceva. Izvorul este același, fie; dar îi vom schimba cursul, și trăsurile artei vor fi diferite, accidentele ei oare cum variate.

Deci, Zola este un revoluționar. Dar un revoluționar care admiră chiar lucrurile ce-ar dori să fie distruse, ca un preot care părăsește altarul, ca Renan care susținea Religiunea, de și mulți 'l-au crezut inamicul ei cel mai neîmpăcat.

Astfel, atacând cu putere pe romanticii, romancierul care s'a denumit naturalist, întrebuițează același mijloc de zugrăveală, dar într'un mod cu totul altfel.

Teoria lui este aceasta : Noi nu avem alt model decât viața, fiind că noi nu concepem nimic ce nu aparține simțurilor noastre ; prin urmare, a diforma viața este a produce o operă rea, din cauza greșelei ce ar reeși în egzekuțiunea noastră.

Deci, pentru Zola, numai adevărul poate produce opere de artă. Nu trebuie să ne imaginăm ; ci, trebuie să observăm și să descriem cu amănunțire aceia ce-am văzut.

Să adăogăm și faptul că temperamentul particular al scriitorilor va da lucrurilor descrise o culoare specială, o înfățișare proprie, după natura spiritului său. Zola a definit astfel naturalismul său : „Natura observată prin vederea temperamentului” ; și această definițiune este cea mai clară, cea mai perfectă, ce se poate da, vorbind de literatură în general. Acest *temperament*, este marca fabricii ; și mai mult sați mai puțin talentul artistului, care ne dă gradul de originalitate al vederilor sale.

Căci adevărul absolut, adevărul gol, nu egzistă, fiind că nimeni nu poate avea pretențiunea să ni 'l dea în propriul lui sens. Unii ved adevărul într'un fel, alții într'altul. Fie-care pretinde că are dreptate din punctul său de vedere, și de aci certurile literare, care nu sunt alt ceva de cât certuri de temperament.

Ast-fel Zola, care se luptă cu tărie în favoarea adevărului observat trăește retras, nevrând să știe de lume. Atunci ce face el?... Cu câte-va note, câte-va observațiuni de ici și de colo, el reconstitue personaje, caractere, și și ticlește romanele. El își imaginează în fine, — urmând pe cât se poate linia cea mai apropiată de logică,—descriind adevărul atât cât și e posibil.

Dar, fiu al romancierilor, și chiar el romantic în toate procedurile lui, are tendința poemei, îngrijind de a mări, de a lărgi, de a face simbole cu ființele și lucrurile sale. El simte îndestul de bine povârnișul spiritului său ; el îl combate neîncetat, pentru a-î ceda în tot-d'a-una. Observările și operele lui sunt vecinic în dezacord.

Dar, ce-î pasă de doctrine, dacâ numai operele rămân ; și acest romancier a dat la lumină cărți admirabile, care, fără voia lui, au îmbrăcămintea unor adevărate epopei. Sunt niște poeme, pe care autorul nu le-a scis în versuri, lepădând convențiunile adoptate de predecesorii săi, ne având nici o urmă de monotonie poetică. Urâtul și frumosul reies într'un mod egal în scrierile realiste ale acestui autor.

Romanul *Le Ventre de Paris*, nu este oare poema mâncărurilor ? *l'As-*

*somoir* nu este poema vinului și a spirtoaselor în general?.. *Nana*, nu este oare poema vițliului?...

Aceia ce a ridicat în contra lui Emile Zola o ceată de inamici neîmpăcați, este îndrăzneala stilului său desbrăcat. El nu ține seamă de *buna-convenință* literară, ci numește lucrurile așa cum sunt; și cu drept cuvânt se unește cu versul lui Boileau, care zice:

Numesc pisica pisica, etc.

Cu toate acestea, Zola știe într'un mod foarte dibaciū, a face pe cetitor să înghiță unele cuvinte prea grosolane, și'l face mai târziu să se deprinză cu ele și să nu se indigneze, cetindu-le.

Stilul lui întins, plin de imagină, nu este scurt și moderat ca acela al lui Flaubert, nici lustruit și purificat ca acela al lui Theophile Gautier, nici născocitor, complicat și delicat seducător ca acela al lui Goncourt; el este impunător și repede ca un fluviū eșit din matca lui.

Născut scriitor, înzestrat într'un mod miraculos de natură, el n'a lucrat ca alții a'și perfecționa instrumentul până la eces. El îl conduce și îl stăpânește dupe placul său; dar nici odată n'a produs frase miraculoase, după cum s'aū văzut la oare-care maeștri.

Emile Zola vorbește publicului, întregului public; iar nu acelor rafinați în frase și limbagiū. El n'are trebuință de subțirile lor literare; el scrie clar, într'un stil sonor. Atâta-ī de ajuns.

Ura în contra lui Zola este din cele mai pronunțate. Cauzele sunt multiple. El a turburat pe mulți din liniștea admirațiunei lor, apoi gelozia a câtor-va confrăți, anonimile altor căți-va cari 'l aū înțepat prin polemicile lor și în fine ipocrizia demascată, toate acestea aū contribuit a'ī naște mulți dușmani.

Emile Zola a rupt vëlul ipocriziei, și 'și-a luat libertatea de a zice orice, de a povesti tot ce se făptuește. El n'a fost sedus de comedia universală și n'a voit să joace nici un rol într'ênsa. El a strigat: «Pentru ce să minț astfel? Nu mă puteți înșela!.. Sub toate aceste măști, este câte un obraz cunoscut!... Dacă s'ar găsi cine-va care să vă zmulgă măscile și să vă lase obrazele goale spre a le privi lumea întreagă, voi v'ați indigna și ați numi nebun și scandalos pe acela care ar avea curagiul să vă dea pe față. Ei bine, eu vă nesocotesc; acel îndrăzneț voiū fi eu!..» Și într'adevăr, a fost tocmai așa.

Nimeni, în cariera literilor, nu 'și-a atras mai multă ură ca Emile Zola. El are gloria de a fi cel mai bogat în inamici, dar și, în același timp, a'ī priimi cu multă delicateță și cu mult sânge rece.

Astă-zī nici un scriitor nu e mai cunoscut ca dēnsul; cărțile lui se găsesc

în toată lumea, chiar și prin cele mai depărtate colțuri ale ei. La toate librăriile, la toate bibliotecile din lume cărțile lui Zola sunt nelipsite. Dușmanii lui cei mai neîmpăcați nu-î pot contesta talentul; și banii, de a căror lipsă a suferit înainte, astăzi curg în casa lui.

Emile Zola, are deci rarul noroc de-a posedă încă în viață, ceea ce nu se prea întâmplă,—de-a posedă: celebritatea și bogăția. Sunt puțini artiști, care trăind încă, operele lor au putut să obție ambele prețuri de-o dată.

### III

Zola are astăzi patru-zeci și unu de ani. Persoana sa corespunde talentului său. Are o statură mijlocie, puțin gras, păstrând mai tot d'a una un aer de bunătate. Capul lui, se aseamănă mult cu acelea ce se văd în tablourile vechi ale Italianilor, nu e frumos, dar prezintă un caracter de fermitate și de inteligență. Părul scurt, pieptănat în sus, lăsând liberă o frunte dezvoltată; nasul drept, tăiat la vârf ca cu foarfecele; buza superioară acoperită de-o mustață neagră și deasă; o barbă tunsă și acoperă partea inferioară a feței până aproape de piept; ochii negri, miopi, pătrunzători, adese ori reutăcioși, adese ori ironici, atunci când buza și se încrețește într'un mod foarte caracteristic.

Persoana lui, rotundă și tare, ne dă tocmai ideea unei ghiulele de tun; și dacă îl vezi, îți-aduci aminte de numele lui aspru, cu două silabe sunătoare prin izbirea celor două vocale.

Viața lui e simplă, foarte simplă. Neprietenul lumii, al zgomotului, al fierberii parisiene, el a trăit aproape retras în străzi depărtate și lipsite de zgomot. Actualmente s'a retras la moșia sa *Medan*, de unde nu pleacă mai nicădată.

Cu toate acestea, are și-o locuință la Paris, unde stă două luni pe an. Dar se pare atât de plictisit și simte un mare dezgust când trebuie să plece de la țară, ca să vie în oraș.

La Paris, ca și la Medan, obiceiurile lui sunt aceleași, și puterea lui de lucru este ecstraordinară.

El nu-și întrerupe lucrul decât la unu și jumătate după miezul zilei, ca să-și ia dejunul. La trei ore se reasează la masa lui și lucrează până la opt, și unu: oră chiar seara reîncepe scrisul. Astfel, în mai mulți ani, a putut, producând câte două romane pe an, să scrie și câte un articol zilnic în *Semaphora Marsiliet*, câte o cronică săptămănală într'un mare jurnal parisian și un lung studiu lunar într'o renumită revistă rusă.

Casa lui e deschisă numai pentru amici intimi și nu permite intrarea nici unuia din cei indiferenți. În timpul cât stă la Paris, el primește de obicei joii seara. La dânsul se poate întâlni, rivalul și amicul său, Alphonse Daudet, Turguenef, Montrosier, pictorii Guillemet, Manet, Coste, tinerii scriitori săi mai bine distipoliți săi, Huyemans, Hennique, Céard, Rod și Paul Alexis, adese-ori editorul Charpentier. Duranty este un locatar al casei. Câteodată vine și Edmond de Goncourt, care e rar din casă, locuind prea departe.

La Paris, camera lui e acoperită cu tapițerii antice; un pat Enric II reșese în această cameră, luminată de felinare mari ca de biserică, care își aruncă lumina pe o mulțime de obiecte de fantezie. În toate părțile se văd stoffe antice, broderii de mătase vechi diferite ornamente seculare.

La Medan, decorațiunea este aceeași. Locuința, un turn pătrat, la poalele căruia se vede o căsuță, situată în lungul liniei despre vest, din timp în timp trec diferitele trenuri, ce par că străbat prin grădina casei.

Zola lucrează în mijlocul unei odăi potrivit de mare și de înaltă. Și aci sunt întinse nenumărate tapițării, și aci sunt mobile din toate timpurile și din toate țările. Armuri din evul-meziu, autentice sau nu, sunt înconjurate de minunate mobile Japoneze și de obiecte frumoase din secolul XVIII-lea.

În fața casei, la spatele livedei, despărțită de grădină prin drumul de fier, Zola vede, prin ferestrele sale, marea panglică a Senei, curgând spre Triel, apoi o câmpie întinsă și sate depărtate, apoi pe deasupra arbori încoronând înălțimile, câte odată, dupe dejun, el coboară pe un frumos alei care conduce la riș, trece primul braț al apei în barca sa «Nana» și e pe insula cea mare, din care o parte e cumpărată de dânsul. Aci el a pus de sa clădit un frumos pavilion, unde crede că de vară își va primi amicii.

Astăzi, se pare că a părăsit jurnalismul; dar delăsarea lui de la luptele zilnice nu e de loc definitivă, și îl vom revedea, cât de curând, reîncepând lupta pentru ideile sale, căci el este luptător prin instinct, și în timp de ani, el a luptat fără oboseală și fără cea mai mică slăbiciune. El a reunit, în volume, toate articolele sale de principii, și formând ast-fel un *Uragiū Critic*.

Ideile lui, foarte pe față, sunt ecspuse cu multă tărie. «Documentele lui Literare», «Romancierii naturaliști», «Autorii noștri dramatici» pot fi clasate printre documentele de critică cele mai interesante și cele mai originale. Sunt însă ele nediscutabile și conchizătoare? Eată ce am putea zice în această privință: «Ce lucru este nediscutabil și conchizător? Egzistă vr'un adevăr nediscutabil?»

Pentru a completa enumerațiunea cărților lui de discuțiune, mai putem



cita și următoarele: „Mes Haines”, „le Roman exprimental”, „le Naturalisme aũ theatre”, și în fine, „Une Campagne” apărută de curând.

Teatrul este una din preocupățiunile sale. El simte, ca toată lumea, s'a sfârșit cu anticitățile, cu anticele drame, cu anticele jocuri. Dar până acum se vede că n'a descoperit formula cea nouă, pentru a întrebuița ecspresiu-nea sa favorită, și încercările sale n'au reușit până acum, cu toată mișcarea ce se face prin drama sa *Theresa Raquin*.

Această dramă teribilă a produs la prima reprezentare un efect de a-dâncă impresiune. Poate chiar ecșcesul emoțiunei a adăogat la succesul de-finitiv. S'a rejucat de mai multe ori această pșesă fără ênsă a se ajunge la o reușită completă.

A doua pșesă a lui Zola, „les *Heritiers Rabourdin*” a fost jucată la Theatrul Cluny, subț direcțiunea unui din cei mai curagioși și mai înteligenți oameni, ce s'au vëzut conducând scena parisiană, D-ul Camille Weinschenk. Pșesa aplaudată, a fost ênsă slab înterpretată și nu s'a mai reprezentat.

În fine pșesa „le Bouton de Rose” jucată la teatrul Palais-Royal, a că-zut cu desăvârșire, fără a se mai spera la vr'un succes.

Zola a terminat de curând o mare dramă, ecstrasă din romannl său *la Curée*. Se zice că rolul principal din această pșesă va fi jucat de Sarah Bernhardt.

Pe lângă aceasta a mai terminat și o altă pșesă.

Orî care ar fi succesul viitor al încercărilor sale dramatice, este proba-bil, dupe acum, că acest însemnat scriitor este înzestrat numai pentru ro-man, și că numai această formă este singura menită de a dezvolta într'un mod complet talentul său atât de mare.

Th. M. Stoenescu.

---

## BIBLIOGRAFIE

---

A apărut de sub presă un volum de d. Duiliu Zamfirescu, conținând poezii și nuvele. Poeziile au fost mai toate publicate în *Literatorul* și ceti-torii noștrii le cunosc; cu toate acestea credem că fie care 'șî va procura acest volum, posedând ast-fel într'un buchet poeziile d-lui Zamfirescu, căci este știut că într'o revistă nu se poate urmări cu destulă luare aminte

scrierile unui autor, fiind imprimate la intervale și în numere diferite. Acest volum se află de vânzare la toate librăriile din capitală, pe prețul de 5 lei.

\*

A apărut asemeni de sub presă un volum de *Fabule* de d-l M. C. Demetriadi. Se află de vânzare la toate librăriile și la autor, strada Ventului No. 7, pe prețul de 2 lei.

\*

În curând va apare volumul de poezii al d-lui Th. M. Stoenescu, fiind deja imprimată o parte dintr'ansul. Acest volum în formatul *Charpentier*, și în hârtie velină se va vinde cu prețul de 4 lei. Pentru persoanele, însă, care se vor abona înaintea aparițiunii lui, prețul este numai de 2 lei, trimiși în timbre postale.

\*

*Emanciparea*, este titlul unei reviste apărute de curând, în capitală, promițând a eși la lumină de două ori pe lună.

li urăm sănătate și viață lungă.

\*

*Universalul*, este titlul unei alte reviste apărute în Iași. Ii urăm de-asemeni lungă durată.

\*

Va apare în curând :

*Dicționarul biografic al autorilor romani vechi și moderni*, compus de D-nul D. N. Marinescu. Va conține notițe ezacte despre viețile scriitorilor români, cât și părți din producțiunile lor. La finele volumului va fi și un album conținând portretele celor mai distinși scriitori români.

---

## ERATA

Versul întâiu de la pagina 202, fiind eroare strecurat pe această pagină, se va omite, ca ne făcând parte din poezia Chiparosul.